

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

W.J. v.d. Linde, Ede

Zou God niet van de Bijlmer houden?

Luk. 13:1-5

Een vrachtliegtuig van El-Al slaat te pletter op twee flatgebouwen in de Bijlmer. In de vuurzee die ontstaat, vinden bijna honderd mensen de dood. Tientallen zijn ter plekke gecremeerd of verdampt in een hitte van 3000° C. Waarom zij?

Jaren geleden verscheen een boek, geschreven door een monnik. Het gaat over een voorval, dat hem heel diep raakte. Toen hij eens in de buurt van een brug liep, stortte deze met donderend geweld in. Op dat moment vielen vijf mensen in de afgrond. De monnik vroeg zich af: Waarom gebeurde dit nu juist met deze vijf mensen?

Jezus hoort een vreselijk verhaal over Galileëers, die bezig waren met offeren. Op dat moment werden ze door soldaten van Pilatus bij het altaar gedood. Mogelijk waren het opstandelingen tegen het Romeinse gezag. In elk geval: Pilatus laat in zijn woede deze mensen in koelen bloede ombrengen. Waarom zij?

In de Joodse theologie was men van gevoelen dat elke zonde vergelding met zich mee bracht. Hoe groter zonde, des te zwaarder de vergelding. Eigen schuld, dikke bult. Zo'n zwart-wit theologie van de vrienden van Job. „Job, je moet wel een bijzonder zondig mens geweest zijn, dat jou dit alles is overkomen!”

Jezus zelf vertelt die geschiedenis van de toren van Siloam, die op achttien mensen in Jeruzalem viel. Waren zij groter zondaars dan de andere inwoners van die stad?

Nu kunnen we zeggen: In het verhaal van de Galileëers gaat het om een tirannieke daad van een mens. Het andere is een ongeluk, een natuurramp.

In het eerste verhaal speelt de mens een rol.

Maar in het tweede dan? Komt deze uit de hand van God?

Jezus gaat niet op deze vraag in. Hij zegt alleen: Leg geen verband tussen zonde en straf. Hij verwierpt hartgrondig de theorie van zonde en vergelding. Maar – laat er dan geen verband bestaan tussen zonde en straf – waar was God dan op het moment dat het

vliegtuig de flatgebouwen raakte? Bleef Hij onbeweeglijk zitten op zijn troon? Een brandweerman vertelde hoe ijzig stil het was toen hij door een flat liep, die helemaal uitgebrand was. Het was de kilte van een kerkhof. De man vertelde het bewogen. Was God toen onbewogen? Trilde er toen niets in het hart van God?

We worden ineens geraakt door een ander woord in de Bijbel. Het staat in Jesaja. „In al hun benauwdheden was ook Hij benauwd” (63:9). God blijkt ontroerd te zijn door wat zijn kinderen meemaken.

Als Jezus voor een doofstomme staat, maakt Hij geen probleem van hem door te vragen hoe het zo komt, dat hij doofstom is, maar Hij zucht. Zo zucht God mee met de hele schepping die zucht. Hij zucht mee met de nabestaanden van de Amsterdamse slachtoffers. Hij bekijkt het lijden niet vanaf het televisiescherm om dan maar rustig verder te gaan met het regeren van de wereld. Hij gaat van zijn troon af, zoals Christus ging staan, toen Stefanus gestenigd werd in Jeruzalem. Wel, zo gaat God staan en legt de handen op het hoofd van de Ghanese vrouw, die zegt: „Ons leven en het leven van die anderen is in Gods hand.”

Wij staan verstomd bij het zien van slagen die neerkomen op sympathieke mensen. Hoe moeders lijden door ellende van hun kinderen. Dan trilt er iets in het hart van God.

De Bijbel spreekt over een kruik, waarin Hij alle tranen van zijn kinderen bewaart. We hebben een God met een hart.

Kunnen we dat nog zeggen tegen mensen, die niet in God geloven? „Omdat God al die ellende in de wereld toelaat, kan ik niet in Hem geloven!” We kunnen in elk geval één plek aanwijzen waar zijn liefde tastbaar is: Golgotha. Daar heeft zijn eigen Zoon geroepen: „Waarom hebt U mij verlaten?” Jezus vroeg niet naar het verband van zonde en straf. Hij vroeg: Waarom hebt U mij verlaten? Die vraag raakte God diep in het hart! Wij kunnen de vragen van het 'waarom' niet oplossen. We kunnen alleen maar met onze vragen rusten in de

handen van God. Wij vertrouwen Hem als onze Vader. Of we Hem begrijpen? Moet dat dan? „Hij gaat zijn ongekende gang vol donk're majesteit” (Gez. 447)

Zeker.

Maar we vertrouwen Hem wel. „Hij put uit grondeloze diepten licht en maakt vreugde uit pijn” (idem).

C.S. Lewis gebruikt het beeld van een vioolsnaar. Losjes op de viool, brengt ze doffe tonen voort. Maar trek haar strakker aan, nóg strakker, en laat er de strijkstok over gaan, dan zingt ze! Wat doe je met het lijden, dat over je komt? Géén bespiegelingen houden, maar vragen aan God: „Here God, kunt U mijn lijden gebruiken?”

En wat rampen betreft, zoals in de

36e jaargang – nr. 22
23 oktober 1992

In dit nummer

- 391 A. Troost
Begin van een
noodzakelijke discussie (1)
- 394 W. Smouter
Wie diaken wil zijn, moet
discipel worden (2)
- 396 H. Algra
Naar een betere
verstandhouding met de
'vrijgemaakten'? (1)
- 399 J. Meulink
De grondslag van het CDA
- 402 A.M. v. Leeuwen
De zevende missie naar
Bangui (1)

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Bronsmos 7
2914 AC Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 58 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Bijlmer, mag je niet vragen: „Waarom zij? Welke grote zonden hebben de slachtoffers gedaan?”

Veel Surinamers vragen dit. Een jongen wijst op een kaart de rampzalige vlucht van het El-Al vliegtuig aan. Hier: Diemen, Bussum-Naarden, Weesp – daar vloog hij over heen. En dan heb je hier de Bijlmer. Daar slaat hij in. God houdt niet van de Bijlmer. God wil ons, Surinamers, straffen... Nee, geen zwart-wit theologie. Dat is oordelen over God en mensen.

Je mag maar één ding doen: De ogen naar binnen, kijken naar jezelf. Hoe ziet je eigen leven er uit op het moment, dat er rampen dichtbij gebeuren? Sta je ineens met een ruk stil en zeg je tegen God: „Here God, dat had mij moeten overkomen. Ik had niets anders verdiend?”

Wij zitten in ons goed doortimmerde rijk-gestoffeerde huis, overal licht en warmte, we kopen en verkopen, we planten en bouwen. Tot we ineens om ons heen zien hoe mensen daaruit weggesmeten en op de puinhopen neergekwakt worden.

Wij vragen dan: „Waarom zij?” Jezus vraagt: „Waarom jij niet?” Die vraag moet bij ons een verandering teweeg brengen. Beking.

Laten we met ons leven in het licht van God gaan staan en vragen: „Here God, breek alle voze steunsels af, waarop ik mijn levenshuis gebouwd heb. Laat ik slechts bouwen op U. Laat me niet mijn eigen gang gaan, die immers uitloopt op de dood. Bekeer mij, dan zal ik bekeerd zijn. Laat mijn vreugde slechts in U zijn!

Stichting 'De Driehoek'

(uitgaande van de geref. kerken (vrijgemaakt) en

Adviesburo 'De Brug'

(uitgaande van de chr. geref. kerken in Nederland) zoeken

(KRISIS)OPVANGOULDERS EN PLEEGOULDERS

Wat wij van u verwachten:

Wij verwachten van (krisis)opvangouders dat zij jongeren in de leeftijd van 0 - 18 jaar voor maximaal 6 maanden in huis willen opnemen.

Tijdens deze periode wordt bekeken of deze jongeren weer terug kunnen keren naar huis, of dat er elders een plaats moet worden gevonden. Zo'n plaats kan bij een pleeggezin zijn.

Van pleeggezinnen verwachten wij dat ze jongeren in dezelfde leeftijd voor langere tijd onderdak kunnen bieden.

De jongeren hebben in beide gevallen uw hulp nodig bij de dagelijkse verzorging en opvoeding.

Wat wij u bieden:

Allereerst kunt u zich opgeven voor een algemene informatie-avond, die geheel vrijblijvend is. Aansluitend kunt u zich aanmelden voor een voorbereidingsprogramma.

Daarin hopen wij u de informatie te geven die het voor u mogelijk maakt om een keuze te maken of u dit werk wel wilt doen.

Gedurende een plaatsing wordt u begeleid door een maatschappelijk werker.

Wat kunt u doen:

Kontakt opnemen met Stichting 'De Driehoek', tel. 038-224142, of met Adviesburo 'De Brug', tel. 030-433422 om u aan te melden voor één van de algemene informatie-avonden, die gehouden zullen worden te Utrecht, op 26 oktober a.s.

Rotterdam, op 26 oktober a.s.

Zwolle, op 28 oktober a.s.

A. Troost, Amsterdam

Begin van een noodzakelijke discussie (1)

Wien de schoen past...

Het was een vreugdevolle verrassing voor mij, dat in het laatste nummer van *Opbouw* ds de Jong, mijn hooggevalueerde voormalige predikant, is ingegaan op wat ik in een flink aantal artikelen had geschreven over geloof en theologie. Ik had dat in het minst niet verwacht. Ik had mij immers helemaal niet gericht op het kritiseren van een paar persoonlijke opvattingen van ds de Jong. Sechts pikte ik uit zijn voorafgaand artikel het door hem gebruikte voorbeeld van de liturgische zegenbede op, om, inderdaad!, nog eens te illustreren hoe belangrijk en hoe corrigerend het kan zijn om goed te onderscheiden tussen geloof en theologie.

Het blijkt nu, dat mijn schrijfproductie toch te vergelijken was met de fabricage van een schoen. Een schoen die Ds de Jong paste en dan ook prompt aantrok. Zo is er een goede gelegenheid ontstaan om eens broederlijk en vriendschappelijk door te praten over een m.i. hoogst belangrijk punt voor de praktijk van de prediking, van het geloofsleven en van het kerkelijk leven en samenleven.

Daarbij kunnen de twee nu gebruikte voorbeelden van de zegenbede en van de uitdrukking 'dit Uw kind' in het gebed na de doop, nog meermalen gebruikt worden en aangevuld met tal van andere voorbeelden uit de dagelijkse praktijk van ons kerkelijk geloofsleven.

Theologische sluikhandel

Ds de Jong zegt aan het slot van zijn artikel „Mensen die zeggen dat ze geen theologie brengen maar alleen het eigen woord van God zie ik meestal erg theologisch bezig. Over Israël bijvoorbeeld.” Tot hen rekent hij mij gelukkig niet, maar hij vraagt zich wel af of ik die 'theologische sluikhandel' niet in de hand werk met mijn 'scherpe scheiding tussen geloof en theologie'.

Hoewel er meer en ernstiger misverstanden in Ds Jongs artikel voorkomen, begin ik straks maar met het geciteerde. Maar eerst wat over het historische raam van ons meningsverschil.

Een oud probleem

Daarbij gaat het niet om een onderscheiding die ik heb uitgevonden, maar het gaat om een *eeuwenoud* probleem, nl. de verhouding van geloof en denken, o.a. maar vooral *theologisch* denken. In de Middeleeuwen is daarover honderden jaren door alle kopstukken uit de kerk en uit de universiteiten gediscussieerd (om niet te zeggen: gevochten), zonder dat een

bevredigende oplossing van dit probleem is gevonden. Een probleem dat zich ook nog levensgroot laat zien in bijv. *Catechismus Zondag 7 althans, indien men meent deze zondagsafdeling theologisch te mogen lezen en verstaan*. Of ook als men meent dat *Zondag 7 als theologie* confessioneel bindend is.

De twee grote geestelijke trends in de middeleeuwse kerk, nl. die van de scholastiek en van de mystiek, zijn in de Reformatietijd, na een principe-overwinning, toch al spoedig weer opgekomen en zij hebben zich doorgezet in de lutherse en calvinistische orthodoxie. Toen de theologische orthodoxie veelszins terugviel in de scholastiek, wilde de zgn. 'nadere reformatie' als noodzakelijke *aanvulling* (!) bij de theologische scholastiek, weer alle accent leggen op de mystiek, zij het dan nu 'gezonde mystiek' genoemd.

Nawerking en schijn-oplossing

Dat alles speelt nog na en door in de meningsverschillen tussen christelijke-gereformeerden enerzijds, en vrijgemaakten en een deel der nederl. gereformeerden anderzijds, ditmaal onder het opschrift: verschil inzake de 'toeëigening des heils'. Het speelde ook een rol tijdens de vrijmaking, zij het m.i. niet zo ongecompliceerd als ds de Jong het voorstelt. Maar daar kom ik misschien nog wel op terug.

In deze eeuwenoude controverse binnen de christenheid, met name binnen de orthodoxe christenheid, is er *theologisch* en praktisch tot voor kort geen andere oplossing gevonden dan een wankel 'evenwicht' tussen 'hoofd en hart', tussen verstand en gevoel, gemoed, hart, een vermijden van op zichzelf niet verkeerd geachte 'eenzijdigheden', met een grote variatie in zwaarte van accent op de ene of op de andere kant van de zaak. (Alleen al binnen de rechter flank van de christelijke gereformeerden onderscheidde Prof. van 't Spijker onlangs, als ik goed ben ingelicht, nog 4 of 5 verschillende 'liggingen'). Het grote en veel gebruikte alternatief voor deze accentverschillen was de kerkelijke scheuring wegens verkettering van de ander, omdat één van deze theoretische standpunten werd geïdentificeerd met 'Schrift en Belijdenis'.

Uiteraard heeft ook elke tijd weer zijn eigen terminologie. Meer ouderwets is het te spreken over bevindelijkheid of beleving, meer modern is het spreken over existentiële of persoonlijke betrokkenheid, ('commitment') of 'ervaring'. En zo zijn er nog wel meer termen, maar het gaat altijd weer om

dezelfde werkelijkheid die men op het oog heeft, hetzij in de theoretische theologie, hetzij in de kerkelijke en geestelijke levenspraktijk.

Een bijdrage van de christelijke filosofie

De in geding zijnde *onderscheiding* tussen geloof en theologie (de Jong denkt zeer ten onrechte dat ik een scheiding, i.p.v. een onderscheiding bepleit), is, zoals gezegd niet die van mij, en zelfs niet van de Reformatorische Wijsbegeerte. Men heeft in de christelijke kerk, ondanks alle verwarrende terminologie omtrent verschil of identiteit tussen geloof, wijsheid, theologie en filosofie, van het begin af geweten, ik meen te mogen stellen in en door het geloof *intuïtief geweten* dat er verschil is tussen geloof en theologie.

Ook ds de Jong schrijft dat die onderscheiding hem „waardevol en dierbaar” is. Dat is wel verrassend sterk uitgedrukt, want ik zie die onderscheiding bij hem niet daadwerkelijk functioneren. Desniettemin: ik noteer dankbaar deze opmerking en zal haar nog wel eens in herinnering brengen.

Wat evenwel van meetaf in de christelijke denkwereld, trouwens evenmin daarbuiten, niet gelukt is, dat is een bevredigende, d.w.z. de feiten recht doende, wetenschappelijke structuuranalyse van dit wel degelijk besepte en erkende verschil tussen geloof en theologie. Grote middeleeuwse theologen en filosofen hebben hun tanden haast stuk gebeten op dit probleem, vooral Thomas van Aquino. Hij wist hoe belangrijk deze kwestie was voor de kerk, voor geloof en voor theologie. Mede aan hem 'danken' (?) wij de formulering van het antwoord in onze Catechismus op de vraag wat een waar geloof is.

Zoals alle deskundige theologen weten, speelde en speelt nog steeds in de r.kath. theologie de filosofie een grote rol, vooral ook in de priesteropleiding. Veel theologen, vooral r.katholieke en vrijzinnigprotestanten, zijn zich terecht en helder ervan bewust, dat theologie, bewust of onbewust, maar volstrekt noodzakelijk en onvermijdelijk, zich bedient van inhoudelijke filosofische denkpatronen en van de typisch-theoretische denkhouding. Vooral de wijgerige antropologie, ofwel de theorie inzake de gecompliceerde structuur van het mens-zijn, speelt hierin een belangrijke rol. Welnu, sinds het bestaan van een 'Reformatorische Wijsbegeerte' is er m.i. voor het eerst een mogelijkheid gekomen om voor dat oude probleem van de verhouding tussen geloof en (o.a. theologisch) nadenken, tot een

bijbels en ook wetenschappelijk verantwoorde oplossing te komen.

Wetenschappelijke hulp in een praktische nood

Zoals in alle wetenschap, op de wijze van een hypothese die prijs gegeven moet worden als zij geen stand kan houden tegenover deskundige kritiek, dus in alle principiële voorlopigheid, prentendeert de christelijke filosofie van Dooyeweerd (en ook die van Volenhoven) de theologie te kunnen helpen bij de oplossing van genoemd probleem. Nog wel een probleem dat in de praktijk van het geloofsleven en van het kerkelijk leven zo ontzettend veel leed en ellende veroorzaakt heeft en nog steeds mede veroorzaakt. Die narigheden zitten natuurlijk niet alleen in de belangrijkheid van de genoemde traditionele theologische mankementen in dezen. Ze zitten ook in het feit dat die theologische mankementen zo vaak nauw vervlochten zijn met vele andere zonden en gebreken, die ook gelovige christenen kunnen aankleven, als daar zijn: eierzucht, machtsbehoefte, kortzichtigheid, onverdraagzaamheid, geldzucht, hoogmoed, culturele beperktheid, wetenschappelijk onvermogen, enz. enz. Wie wel eens boeken gelezen heeft met de details van de plaatselijke kerkgeschiedenissen van de laatste honderd zestig jaar in Nederland, wordt er triest door gestemd, als je ziet hoeveel ruzies, ambtelijke hoogmoed, ontelbare schorsingen, plaatselijke en regionale en landelijke kerkscheuringen, in het klein en in het groot, er mede door veroorzaakt zijn.

Achterstand

Alleen daarom al is het zo nodig dat er ook in de gereformeerde gezindte eindelijk weer eens een discussie op gang komt over de genoemde problematiek, en het vele dat daaraan vast zit. Wat dat betreft lopen wij in Nederland m.i. theologisch decennia achter bij onze gereformeerde geloofsgenoten in Amerika, Canada en Zuid-Afrika, die tien à twintig jaar geleden al volop en met veel deelnemers, discussiëerden over de aard van het geloof, over de aard van de theologie en over de onderlinge verhouding van die beide. Alles in verband met de verrassend nieuwe wijsgerige inbreng in het theologisch denken door de reformatische wijsbegeerte. Een discussie die nog steeds doorgaat, en waarbij steeds meer aan het licht komt hoe filosofie-afhankelijk alle, ook gereformeerde theologie naar haar aard, en dus onvermijdelijk, is.

Scheiding en onderscheiding

Ds de Jong vergist zich als hij meent dat ik de eerder genoemde theologische sluikhandel in de hand werk met een scherpe scheiding tussen geloof en theologie. Hij zal dat uit geen van mijn vele artikelen hierover kunnen waarmaken. Want het tegendeel is waar en daarom heb ik vaak opgemerkt hoezeer, en zeker op ons hui-

dige cultuurniveau, op alle gebieden, ook op het terrein van kerk en geloof, de wetenschap de praktijk beïnvloedt. Daarom willen de meeste kerken toch ook zo graag een *eigen* theologische opleiding?

De onderhavige kwestie is urgent voor de praktijk, juist en o.a. in een periode van interkerkelijke samensprekingen over meer eenheid. Daarom maak ik er mij zo druk over. Een puur academische kwestie, die hoofdzakelijk in een studeerkamer interessant en daar ook legitiem en soms noodzakelijk is, interesseert mij niet meer zo, zeker niet op mijn leeftijd.

Een geheel andere zaak is, dat bewuste en heldere *onderscheiding* een harde noodzaak is voor de christelijke levenspraktijk. Die onderscheiding kan ook heel gemakkelijk aanknopen bij en appelleren op wat intuïtief in de kerk altijd al beseft is, dat geloof geen theologie is en theologie geen geloof. Veel hangt hier natuurlijk af van wat men onder theologie verstaat, hoe men daartegen aankijkt. Maar dat is als zodanig weer geen theologische maar een filosofische kwestie. Als ds de Jong zegt dat alle nadenken over het geloof theologie genoemd kan worden, dan is het inderdaad geen wonder dat hij zelfs onder zijn jongste catechisanten theologen ontdekt van wier theologisch vermogen hij versteld staat. Dat „*nadenken zelf, het moet theologie heten of we dat nu leuk vinden of niet*”, meent de Jong. Welnu, dit traditionele dogma moet m.i. scherp bestreden worden. Het is een direct gevaar voor de kerk.

Om te beginnen is mijn eerste vraag dan: is alle menselijke nadenken dan per definitie wetenschappelijk, d.w.z. theoretisch denken? Is er geen structureel verschil tussen wel en niet theoretisch (of wetenschappelijk) denken? M.a.w. is dan alle *nadenken* over handel en bedrijf economie? Is alle nadenken over rechtvaardigheid dan rechtswetenschap? Is nadenken over het geloof werkelijk theologie? Nadenken over wat mooi is om te zien, is dat *aesthetica*? Is ons aller nadenken over de kerk per definitie *ecclesiologie*? Waren de bijbelschrijvers soms ook theologen? (Vgl. de modernistische gewoonte om te spreken over de theologie van Jesaja, van Marcus, van Paulus, van Johannes, etc.). Waar blijft nu het voor ds de Jong zo 'waardevolle en dierbare onderscheid' tussen geloof en theologie? Het schijnt, maar ik kan me vergissen, het schijnt voor ds de Jong hierin te zitten dat in het 'nadenken' de theologie binnenkomt en aanwezig is in het geloof. Iets dat soms er *bij* komt. En soms of vaak er niet bij is. Maar dan vraag ik weer: waarbij? Kùn je dan geloven zonder je verstand er bij te gebruiken, kùn je dan zaken doen, zonder praktisch-economisch na te denken? Kùn je dan rechtvaardig zijn zonder na te denken? Als de Jong (terecht) zou antwoorden: nee, natuurlijk niet: je moet bij alles je verstand gebruiken, al was het alleen maar om te kunnen onderscheiden

waar je het wel of niet over hebt, dan zou hij (met zijn verzwegen, mogelijk zelfs onbewuste kennis-theorie) kunnen voortgaan en zeggen: juist daarom is alle geloofsdanken theologie en moet het ook zo genoemd worden. En daarom zijn alle gelovige kerkmensen theologen, al dan niet geschoold, al dan niet gestructureerd. Geloven kan immers niet bestaan zonder logisch te onderscheiden tussen wat men wel en wat men niet gelooft. Denken, nadenken, is er altijd bij en is er altijd in. „Volgens mij doet iedere bewuste gelovige aan theologie...” lezen we bij ds de Jong.

De grote Westerse cultuurtraditie

Wat de Jong hier verdedigt, is bepaald geen nieuw standpunt. Het is niets minder dan de grote antieke erfenis van de heidense Griekse filosofie, vanaf haar ontstaan. Met grote golven keert het in onze Westerse geschiedenis nu en dan in verhevigde mate terug. In de moderne, door het humanisme gestempelde tijd, vooral sinds Descartes, de Aufklärung en het (neo-) positivisme van de vorige en van het begin van onze eeuw. Het heet 'rationalisme', de bakermat ook van de middeleeuwse scholastiek en van o.a. het orthodox-protestantse fundamentalisme.

In Griekenland is het begonnen, toen in de zesde en vijfde eeuw v.C. de wetenschap ontstond. Men onderscheidde reeds toen al met naam en toenaam en met alle gewenste scherpte tussen het denken van de domme massa, en dat van de wetenschappelijke filosoof. Het resultaat van het niet-wetenschappelijke denken werd 'mening' genoemd (Grieks: *doxa*), het denken van de filosoof had als resultaat 'echte kennis' (*épistēmē*). De macht behoorde dus gelegen te zijn bij de filosofen, zei Plato. De leiding van het gehele leven behoort bij de filosofie thuis, zei Cicero, en bisschop Ambrosius, de eerste christelijke ethicus zei dat na, (m.i. kan men zelfs van plagiaat spreken, op dit punt) en Augustinus zei er bij, dat de *theologie* de ware filosofie en de ware wijsheid is, *dus...* U kunt de rest wel raden.

Theologie en 'volks-geloof'

Al met al betekende dat wel een reuze degradatie en zelfs discriminatie van de 'gewone gelovigen'. Hun geloof was slechts *mening*, volks-geloof. Het geloof van de theoloog was meer echte geloofskennis, meer 'gnosis'. Een betere kwaliteit van geloof. De r.kath theologie heeft zelfs een lange tijd de kerk gedefinieerd als de gemeenschap der geestelijken als (be-)middelaars en uitdelers van Gods genade. Zij werden gezien als de beroepsgelovigen, de geloofsdeskundigen, de kwaliteitsgelovigen. Dat is er nu ongeveer al een honderd jaar lang wat af, maar deze gedachte heeft toch eeuwen lang bestaan. En de praktische doorwerking is nog altijd duidelijk zichtbaar.

Dit alles werd in de grote reformatie

vaak goed aangevoeld, maar de zuigkracht van het traditionele denkpatroon was zo sterk, dat men er nooit geheel los van kwam. Na tal van reactionaire golven van nadruk op het niet-rationele, op het mystieke, op het gevoel, het gemoed, het hart, de ervaring, de bevindelijkheid, en wat dies meer zij, komt toch het rationalisme telkens weer boven. In meer dan één vorm, maar vooral in de vorm van sciëntisme, d.w.z. wetenschapsoverschatting, om niet te zeggen: wetenschapsverering. Het was een vorm van wetenschapsgeloof dat, naar zijn aard, de laatste en diepste zekerheid in het leven ontleent aan 'rationaliteit'. Recent voorbeeld uit de Nederlandse theologie is het werk van Kuitert, voor wie geloof-waardig geloven op een redelijk-plausibele basis moet berusten. Ds de Jong heeft dat m.i. niet in de gaten gehad toen hij zijn artikelen over dat werk in Opbouw schreef. Hij liep m.i. naief en argeloos in de oude

valkuil van het rationalisme in de vorm van het theologisch sciëntisme, d.w.z. theologische wetenschapsoverschatting (sciëntia = wetenschap). Sorry, maar ik heb al vaak geschreven: vrijzinnigheid is geen wettig, maar wel een natuurlijk kind van de theologische orthodoxie. Juist vanwege dat in beiden ingebakken rationalisme.

Nog één artikel nodig

Het is niet leuk dat net op dit moment mijn ruimte opgebruikt is. Want natuurlijk moet hier meer over gezegd worden. Trouwens ook over de zgn. wisselwerking tussen geloof en theologie. En dan zijn er nog de kritische vragen van ds de Jong waaraan ik nog niet eens toekwam en die ik toch graag wil beantwoorden. Ik hoop dat allemaal in nog één artikel te kunnen doen (dus zonder historische uitstapjes), want dan moet nodig ds. de Jong de ruimte hebben om, naar ik hoop en verwacht, kritisch te reageren.

Pastorale notitie

De dokter en de dominee

Voor al op het dorp was de samenwerking dokter-dominee intensief. Eens hield onze (synodale) dokter me staande op de betonweg: Dominee, wilt u mevrouw X eens opzoeken? Ze denkt dat ze een kwaal heeft. Maar haar dochter wordt synodaal. Dat is voor mij natuurlijk geen probleem. Maar zij lijdt er onder. Volgens mij zijn haar klachten psychisch. – Bedankt, dokter: komt in orde. Ik trof mevrouw X thuis. Ze had inderdaad verdriet van haar dochter. Maar dat was het niet. Ze was doodsbang dat ze kanker aan de maag had. Maar ze durfde dat niet tegen de dokter te zeggen, uit angst voor een operatie. Toen werd de bal teruggekaatst: Dokter, wil je eens naar mevrouw X gaan kijken, want ze denkt dat ze kanker heeft. Mevrouw X is geopereerd: ze had een kokkerd van een maagzweer. We hebben elkaar bedankt voor de hulp. Een poosje later kwam de dokter juist een deur uit, waar ik binnen wilde gaan: Dominee, zo en zo liggen de zaken. Ik heb maar vast met mevrouw gebeden. Dat is het

wat ze het meest nodig heeft: Veel sterkte! En wat was het nodig dat ik kwam. En wat was die vrijgemaakte mevrouw dankbaar voor het gebed van haar synodale dokter! Fijn zo'n samenwerking! Ons moeilijkste 'geval' was dat van een jong echtpaar: zij een dwerg, misvormd door rachitis en hij debiel. De dokter: Dominee, als daar een kind komt, gaat zij dood. Wat doet u er aan? Dominee: Dokter, u bent de vakman. Wat doet u zelf?? We wisten het geen van beiden. De pil was nog niet uitgevonden. Het is inderdaad mis gegaan. We waren er allebei kapot van. Kerkverschillen doen op zo'n moment niet ter zake.

Later in de stad met zijn vele artsen en specialisten was het contact slechts incidenteel. Doc en Do werken daar vaak langs elkaar heen. Soms was het contact zelfs negatief. Op een morgen ging de telefoon: U spreekt met dokter (psychiater) die en die. U bent, als ik het goed heb de ds. van mev. Z. Over drie minuten zal ze mijn spreekkamer binnenstappen. Ik zou uw medewerking willen hebben voor een abortus. – Wat is er aan de hand dokter? – Mevr. Z. is zwanger en ik moet medicijnen voorschrijven die de vrucht beschadigen. – Dokter, ik vind het onverantwoord dat u mij een zo vergaande beslissing laat nemen op grond van een diagnose, die ik niet beoordelen kan. – Als u niet meewerkt is het uw schuld dominee, dat die mevrouw niet beter kan worden. – Dat moet dan maar, dokter.

Enkele weken later. Weer ging de telefoon. U spreekt met dokter die en die (een andere psychiater). Zoudt u even naar het ziekenhuis kunnen komen voor een gesprek over me-

vrouw Z? Daar aangekomen werd ik opgewacht. Dokter: Ik ben u zeer dankbaar dominee dat u geweigerd hebt mee te werken aan een abortus bij Mevr. Z. Mijn collega heeft een verkeerde diagnose gesteld. Mevr. Z. had de medicijnen die hij voorschreef helemaal niet nodig. In het gesprek dat volgde, gaf de dokter mij drie kwartier om bij te praten over allerlei problemen op de grens van pastoraat en psychiatrie. Dat was een bijzonder bemoedigende ervaring.

Het is me trouwens bij toevallige ontmoetingen in ziekenhuizen opgevallen dat doktoren ons pastores soms heel hoofs bejegenen. Het overkwam me in het Dijkzigtziekenhuis dat een specialist mij begroette als „collega”. Hij zag mijn zwarte autotasje aan voor een stethoscoop-tas. Toen ik mijn profes-sie duidelijk maakte door er mijn rode Bijbeltje uit te halen, zei hij: „Maar dan is uw dienst veel belangrijker dan de mijne dominee. Heus, dat meen ik. Gaat u gerust uw gang. Ik kom straks wel weer terug.” Wat fijn zo'n visie. Hoe zei Paulus dat ook weer? Het lichaam is er voor de Heer en de Heer voor het lichaam. Een fijne tekst voor de spreekkamer van de dominee en de dokter.

G. v.d. Brink, Veenendaal

Wie diaken wil zijn, moet discipel worden (2)

Referaat ds. W. Smouter, Rijswijk.
Diakonale Conferentie. 1991 te Wezep

Diaconaat komt vanzelf

Toegegeven, we hebben het nu nog steeds over de Diaken met een hoofdletter. Heus, we komen vanzelf bij de diaken met een kleine letter. Maar eigenlijk zit daar nog een stap tussen. Tussen het werk van Christus en het werk van de diakenen bevindt zich nog de diaconale gemeente. De plaats waar Gods kinderen samen komen en waar het diaconaat vanzelf begint. Daarom is mijn volgende stelling: Waar christenen zijn daar komt vanzelf diaconie. Dat kan niet missen. Ik ga daar nu niet uitvoerig op in, maar het is wel een onmisbaar deel van mijn verhaal. Ik verwijs daarom naar de brochure die ik daar eerder over schreef¹. Dit moeten we in elk geval weten: het diaconaat is niet begonnen met diakenen, het begon met Christus en via Hem met de gemeente. Als u gekozen bent als diaken moet u weten: het diaconaat was er al voordat u gekozen werd. Daarom hoeft u het niet op uw schouders te nemen. Sterker nog: voordat er maar één diaken was gekozen, was het diaconale werk er al. We lezen het in Handelingen 2: het allereerste wat er in de nieuwe gemeente gebeurde was, dat er diaconaat ontstond. "Allen, die tot het geloof gekomen en bijeen vergaderd waren, hadden alles gemeenschappelijk; en telkens waren er die hun bezittingen en have verkochten en ze uitdeelden aan allen, die er behoefte aan hadden" (Hand. 2:44v). Heus, het kan niet anders. Waar mensen geraakt zijn door Christus' ontferming, daar ontfermen ze zich over elkaar en wie er op hun weg komen. Zij brachten eten mee voor wie het nodig had en zij "braken het brood aan huis en gebruikten hun maaltijden met blijdschap en eenvoud des harten" (Hand. 2:46). Daarom mag u met recht zeggen: de diaconie in de gemeente is begonnen aan de avondmaalstafel. Het avondmaal was toen nog een echte maaltijd en dan namen de mensen goed te eten mee voor wie het minder hadden. Dat was er al voordat de eerste diaken was gesignaleerd en nog altijd is de kern van het diaconaat, dat gemeenteleden elkaar dienen met alle genadegaven die hun verleend zijn.

Respecteer en corrigeer

Voor de toerusting van diakenen betekent dit: acht toch zeer hoog het diaconale werk dat er al was voordat u werd gekozen. Eer het, respecteer het, stimuleer het en corrigeer het. In alle eenvoud is dit nu de praktijk van het ambt van diaken. Respecteren van het diaconale werk dat al geschiedt, en verder dit werk stimuleren en corrige-

ren vanuit de roeping die Christus door de gemeente op ons deed afkomen. Want zo is het: de gemeente heeft mensen nodig voor de dienst van het dienen en deze mensen heten dan ook met recht diakenen, dienaars die door de gemeente geroepen zijn. Zulke ambtsdragers blijken nodig te zijn. Want terwijl de eerste zegen in de gemeente de zegen van het diaconaat was, moeten we erbij zeggen dat de eerste ruzie in de kerk ook over de diaconie ging. U weet wel, over die Grieks sprekende weduwen die bij de dagelijkse dienst werden overgeslagen. Die nooit gevraagd werden om mee te helpen in de dagelijkse dienst, omdat men in Jeruzalem als vanzelf alleen de weduwen uit eigen kring vroeg, die Hebreeuws spraken. Zo kwamen er scheve gezichten in de gemeente. Vandaar dat de apostelen het goed oordeelden, dat naast de dienst van het woord ook de dagelijkse dienst kwam. Dat is de dienst van het dienen, het diaconaat. En zo is het nu gekomen in de gemeente van Christus, dat de dienst van het woord en de dienst van het diaconaat naast elkaar voorkomen. Beiden komen zij van Christus vandaan. En beiden zijn ze onmisbaar in de gemeente die Hij samenroept. Hoe je dat roepen van diakenen dan invult, daarin laat het Nieuwe Testament ons volkomen vrij. Dat mogen wij doen naar de nood van de tijd het van ons vraagt. Wij zeggen in ons Akkoord van Kerkelijk Samenleven, dat de diakenen één van de drie ambten vervullen en dat er tussen hen geen onderscheid in rangorde is. Zo kun je dat afspreken, al moet je niet proberen om dat dwingend uit de Bijbel af te leiden. Als u boven alle dingen uit maar verstaat dat de taak van diakenen is het ondersteunen en het stimuleren van die vitale functie van de gemeente: de dienst van het dienen.

Ingewerkt door anderen

En hoe gaat dat dan in de praktijk als je geroepen bent als diaken en je moet worden toegerust? In het algemeen zullen de nieuw benoemde diakenen wel worden ingewerkt door de ambtsdragers die deze taak al langer vervullen. Dat is een goede zaak, zeker waar het vertrouwelijke kwesties betreft. Toch bepleit ik dat van tijd tot tijd, bijv. jaarlijks, ook op de kerkeraad als geheel uitvoerig, en niet in een rondvraag, de kijk op het diaconaat besproken wordt. In de eerste plaats kan ons dat beschermen tegen vastroesten in bestaande gewoontes. Als toerusting niets anders is dan dat de oudere mensen zeggen hoe het altijd geweest

is, dan kun je vastroesten. En in de tweede plaats: als diaconaat geen kerkeraadsbeleid is, dan krijg je zo gemakkelijk dat je gaat denken vanuit de diakenen en de geijkte patronen, in plaats van vanuit de roeping door Christus en de gemeente. Verder zal toerusting voor een diaken vooral betekenen dat je moet leren om oog en oor en hart te krijgen voor de concrete noden die er in de gemeente zijn. Daarvoor is onontbeerlijk dat je veel en geregeld contact hebt met gemeenteleden. Dat kan via geregelde huisbezoeken; het kan ook meer informeel, bijv. door contacten bij de kerk. Hoe dan ook, oog en oor en hart hebben voor de noden in de gemeente is een onmisbare vereiste.

Denken vanuit de nood

Ik eindig met vier concrete punten. In de eerste plaats: leer te denken vanuit de nood die er is en niet vanuit de middelen die je hebt. Daarin kan de diaconie rijker zijn dan welke specialistische zorg ook. U mag nooit in uw achterhoofd hebben: "ik heb een bepaald budget aan geld en ik heb nog een gewoonte om bloemen te brengen en dan maar eens kijken of ik daar wat mee kan in de gemeente". Wat krijg je dan bijvoorbeeld? Dan kom je ergens waar de huishouding totaal in de knoei zit omdat de mensen het verkeer aangepakt hebben en dan bespreek je de zaak en dan zeg je: "Toch hadden ze geen geld tekort, dus er is geen reden om diaconale middelen beschikbaar te stellen". Dat is dan wel waar, maar die nood blijft gewoon bestaan... Die mensen hadden een ander soort hulp nodig. Misschien een duwtje om aan het werk te gaan. Misschien wat hulp en aanwijzingen hoe ze het aan moeten pakken. Een ander soort middelen dan u toevallig op zak had. Ik weet van een gemeente, waar de diakenen een tijd lang als begrafenisondernemers hebben opgetreden, omdat het anders bij de plaatselijke begrafenisondernemer een vertoning werd waar je maar beter niet aan kon denken. Hoe dan ook, leer te denken vanuit de nood en niet vanuit het arsenaal dat u toevallig al in huis hebt.

Tijd is geld

Punt twee. In onze samenleving is tijd eigenlijk nog kostbaarder geworden dan geld. Misschien dat de weduwen van vandaag wel geld krijgen, maar niemand heeft tijd voor ze. Iedereen heeft het te druk. Het kon wel eens zijn, dat dit een van de noden is waar diaconaal in moet worden voorzien. Heel wat bezoeken die ouderlingen brengen, waaronder de predikant, zijn

naar hun aard eerder diaconaal van aard dan pastoraal. Omdat niet zozeer de bediening van het Woord of de tucht nodig is, maar eerder hulp bij eenzaamheid. Laten diakenen oog hebben voor deze noden.

Dubbel nuttig werk

Punt drie. Zeker in dit soort situaties van eenzaamheid moet u niet denken, dat u al die taken nu op uw eigen schouders moet nemen als diaken. Want dan kon u met recht zeggen: ja, maar waar haal ik de tijd dan vandaan? Maar u bent geroepen ten dienste van het diaconaat in de gemeente. U bent geroepen om juist die gemeente toe te rusten tot haar diaconale taak. Het allermooiste is, als u mensen weet te activeren en te motiveren om in deze nood van eenzaamheid te voorzien. Schitterend vind ik in dat opzicht wat je in het Nieuwe Testament zelf aantreft. Waar de weduwen weliswaar het eerste voorwerp van diaconale zorg zijn, maar gaandeweg merk je dat deze zelfde weduwen nu juist de voornaamste diaconale werkers zijn geworden. Dat is een prachtige omkering, daar is dubbel mee geholpen. Want als u iemand uit de nood helpt, hebt u iets nuttigs gedaan. Maar als u iemand hebt gestimuleerd om de ander te gaan helpen, dan hebt u dubbel nuttig werk gedaan.

De verre naaste

Tenslotte nog een eenvoudig punt. Wij leven in een grote, brede, ruime wereld en daarom komt ook heel duidelijk op ieder van ons de vraag af: hoe ver reikt het diaconaat? Hoe zit het met de dienst die wij te verrichten hebben aan de verre naaste? Het zijn in de eerste plaats de gemeenteleden zelf, die hier een taak in hebben. Maar ik zie wel eens in de praktijk dat wij als gewone gemeenteleden overstroomd worden met wel honderd goede doelen, maar je ziet door de bomen het bos niet meer. Ik zou het wel zinvol vinden, wanneer ook in dit opzicht de diakenen de gemeente zouden kunnen toerusten. Door hen met raad en daad terzijde te staan in een gemotiveerd advies langs welke kanalen wij als gemeenteleden onze dienst aan de verre naaste het best kunnen vervullen. Zo'n bijdrage kan onderdeel zijn van de dienst van diakenen: de gemeente toe te rusten in de dienstbaarheid die we van Christus geleerd hebben.

Noten:

- 1 De brochure heet *Een diaconale gemeente* en is te bestellen door f 4,50, inclusief porto, over te maken op giro 620511 t.n.v. Ned. Geref. Kerk, Rijswijk.

Ex Libris

T. Hoekstra, Zwolle

De moeder van je moeder worden

Het volgende heb ik een aantal jaren geleden uit Trouw geknipt. Het is geschreven door Laura Reedijk en ik vind het zó goed dat ik het graag nog eens in Opbouw overneem.

In de gang van het verzorgingstehuis liep een mevrouw radeloos rond. Ze klampte zich aan me vast en zei huijlend: „Hoe kan dat toch, ik weet niets meer!” Ze wreef daarbij over haar voorhoofd.

Ik ging mee naar haar kamer. Ze kwam tot rust en vertelde me een verhaal uit haar verleden, van heel vroeger. Ze wist weer wie zij was.

Het is heel beangstigend voor mensen die dement aan het worden zijn, om niet meer te weten wie ze zijn. Ze verliezen daarmee hun identiteit.

Zo schreef mij een mevrouw over haar moeder. Ik citeer met haar toestemming gedeelten uit haar brief: „Mijn moeder was ernstig dement, zat al ruim twee jaar in een verpleeghuis. Ze was diep ongelukkig: een verlaten kind, dat radeloos zocht naar haar vader, haar moeder.”

En ook zichzelf, haar dochter, was diep verdrietig: „Dat je jezelf niet meer als haar kind mag ervaren, alsof je jezelf kwijt bent, geen eigen identiteit meer hebt.”

„Ik wilde zo graag nog haar kind zijn. Het is heel zwaar om daar afstand van te doen, jezelf zo te verloochenen. Gezamenlijke herinneringen ophalen kon niet meer, iets vertellen over mijn kinderen vond geen weerklank. Wat had ik zielsgraag met haar willen praten over de dingen die me pas duidelijk geworden zijn tijdens haar demantie. Kleine zinnestjes, opmerkingen, angsten gaven me soms een helder inzicht in haar zware en vaak moeilijke leven.”

„Zij was God ook kwijt, getuige haar woorden een keer: God kwam toch vroeger ook wel eens langs. Ziet u die nog wel eens, mevrouw?”

Hoe verdrietig is het niet meer de geliefde dochter te zijn, niet meer herkend en daardoor erkend te wor-

den. Hoe verdrietig is het als er geen belangstelling meer is voor jouw problemen, als er nooit meer gevraagd wordt hoe het met jou gaat.

„Ik was een mevrouw die haar bezocht en van wie ze alleen maar hoopte, dat die haar naar huis zou brengen, maar elke keer moest ik haar daarin weer teleurstellen en liet ik haar weer achter.”

„'Komt moeder?', vroeg ze een keer. Ik zei: 'Ja hoor, moeder komt je halen.' 'Draagt ze me dan?', vroeg ze. Ze was toen al zo zwak en nietig. 'Ja,' beloofde ik, 'moeder zal je dragen.' En zij, de hand op haar buik leggend, vroeg: 'Draagt moeder me hier?' 'Moeder draagt je heel dicht bij zich.' Toen even stilte; daarna zei ze aarzelend: 'Naar God?', Ja, moeder draagt je naar God.”

Heel treffend is in dit kleine gesprek geboorte en dood bijeen gebracht. Door moeder gedragen, negen maanden lang: door moeder naar God gedragen. De cyclus is rond. De dochter heeft in haar grote liefde en fijngevoeligheid haar moeder bijgestaan, door heel dicht bij haar te komen en haar taal te spreken.

Zo werd zij de moeder van haar moeder.

Zo beschrijft ook de dichteres M. Vazalis het in haar mooie gedicht:

*Is het vandaag of gisteren, vraagt mijn moeder,
bladstil, gewichtloos drijvend op haar witte bed.*

*Altijd vandaag, zeg ik. Ze glimlacht vaag
en zegt: zijn we in Roden of Den Haag?*

*Wat later: kindje ik word veel te oud.
Ik troost haar, dierbare sneeuw witte astronaut
zo ver al van de aarde weggedreven,
zo moedig uitgestapt en in de ruimte zwevend
zonder bestek en her en der.*

*Zij zoekt – het is een s.o.s. –
haar herkomst en haar zijn als kind
en niemand niemand, die haar vindt
zoals zij was. Haar Franse les
herhaalt zij: van haar 8e jaar:
„bijou, chou, croup, trou, clou, pou, ou,
die eerste juffrouw, weet je wel
die valse ouwe mademoiselle
hoe heet ze nou. Ik ben zo moe.”*

*Had ik je maar als kind gekend, die nu
mijn kind en moeder bent.*

H. Algra, Den Helder

Naar een betere verstandhouding met de 'vrijgemaakten'? (1)

Na de goedbezochte Ontmoetingsdag in Barneveld plaatste het Nederlands Dagblad een foto van een bijna lege tribune. De foto was vroeg genomen, lang niet alle bezoekers waren binnen. Ik betrapte me erop, dat ik me aan die foto ergerde. Daarin was ik niet de enige, want de redactie van het ND kreeg meerdere brieven en telefoontjes. Een paar dagen later stond er dan ook een andere foto in de krant. Deze keer van een overvolle zaal.

Gevoelig

Wat is er aan de hand? Waarom zijn we als nederlands gereformeerden gevoelig voor zulke foto's? Het antwoord ligt voor de hand: het was de krant van de (vrijgemaakt-) gereformeerden. Dezelfde foto in 'Opbouw' zou ons toch minder gestoord hebben. Onze wegen zijn al bijna 25 jaar gescheiden; toch is er nog altijd sprake van gevoeligheden. Hoe denkt men aan 'de andere kant' over ons? Wat zullen de (vrijgemaakt-) gereformeerde lezers denken als ze zien dat de tribune zo leeg was? Zie je wel: het gaat allemaal toch achteruit bij de nederlands gereformeerden...

Toch een band

Vaak zijn we het meest gevoelig voor die relaties, die het dichtst bij ons eigen leven komen. Dat is in persoonlijke kontakten zo, maar ook in kerkelijke discussies (een theologische discussie binnen de Rooms-Katholieke kerk zal ons niet snel uit balans brengen). Het feit dat we gevoelig zijn voor het oordeel van de vrijgemaakten, geeft aan dat we ons nog aan hen gebonden weten. Of: liever nog...mèt hen verbonden weten. Kennelijk zijn de vrijgemaakt-gereformeerden belangrijk voor ons. We zouden van hen graag (wat meer) erkenning en begrip hebben, positieve belangstelling ook. Er zijn (vooral, aan het eind van de jaren '60) diepe wonden geslagen. De littekens doen nog altijd pijn, maar het is niet zo dat we los van elkaar zijn komen te staan.

Wederzijds

Omgekeerd zien we hetzelfde patroon. Nog altijd zijn de (vrijgemaakt-) gereformeerden bezig met de ontwikkelingen binnen onze kerken. De toon waarop dat gebeurt is niet altijd plezierig. We voelen ons soms gekwetst door de manier waarop er geschreven wordt. We hebben dan het gevoel dat men ons geen recht doet, dat bepaalde ontwikkelingen buiten proportie worden benadrukt. We zijn dan wel buiten het verband geraakt, we willen toch graag de zaken in hun verband beoor-

deeld zien. Toch is het beeld dat veel nederlands gereformeerden van de vrijgemaakten hebben aan herziening toe. Hoewel er altijd al broeders en zusters binnen de vrijgemaakt-Gereformeerde kerken waren die mild schreven en dachten over onze kerken, lezen we de laatste tijd steeds vaker publikaties die tonen dat men tot een meer genuanceerde beoordeling van onze kerken in staat is.

Kerkelijke besluitvorming

De laatste tijd is er in de kerkelijke pers regelmatig aandacht voor de besluitvorming van de Synodes van Rotterdam-Delfshaven, Amersfoort-West en Hoogeveen. Het feit dat de Open Brief 25 jaar geleden werd geschreven is óók (een) aanleiding geweest tot deze hernieuwde discussie. Sommige mensen vragen zich nu openlijk af of de kerkelijke discussies wel zo op het scherp van de snede gevoerd moesten worden. De bijdragen in het Nederlands Dagblad illustreren de vragen die er binnen deze kerken leven. Te denken valt o.a. aan de bijdrage die dr. R. Kuiper schreef over de scheuring aan het eind van de jaren '60¹. In een achtergrondartikel van een hele pagina beschrijft hij de pijn die deze scheuring heeft veroorzaakt en stelt hij ook indringende vragen aan het adres van de vrijgemaakt-Gereformeerde kerken.

Handboeken

De milde toon in recente publikaties komen we niet tegen in de 'officiële' jaarboeken. Wie een serie Handboeken van de (vrijgemaakt-) Gereformeerde kerken doorbladert, leest daar voortdurend in dat het de eigen schuld is van de nederlands gereformeerden dat het zo slecht met hun kerkverband gaat. Vanaf het allereerste begin wordt ook voorspeld dat het slecht met deze kerken af zal lopen. Er bekruip je zelfs het onbehaaglijke gevoel dat men er bijna op zit te wachten. "Geen opwekkend beeld, maar het was te voorzien. Wie de wind van independentisme zaait, zal de storm van de ontkerkelijking oogsten"². Voortdurend wordt uitgelegd waarom bepaalde besluiten nodig waren. Zelfs in verschillende 'In memoriams' komt deze argumentatie uitgebreid aan de orde.

Hernieuwde discussies

Wie destijds nauw betrokken was bij Synodebesluiten, zal -als die besluiten zelfs in eigen kring ter discussie worden gesteld- er ook alles aan doen om aan te tonen dat men het toch bij het rechte eind had. Velen waren en zijn er van overtuigd dat er toen goede

besluiten zijn genomen, hoezeer die besluiten als zodanig ook pijn deden. En dan ga je je zorgen maken als anderen binnen je eigen kerken daar kritische vragen bij plaatsen. In zoverre is het opnieuw uitleggen van de achtergronden van eerder genomen besluiten dan ook (mede) 'een preek voor eigen parochie'.

Open Brief

In het Handboek 1992³ vinden we een samenvatting van het waarom van bepaalde beslissingen. De auteur van het jaaroverzicht (dr. W.G. de Vries) citeert in het kader van de 'herdenking' van de Open Brief prof.dr. J. Douma: "Als er bij ons maar enige liefde, enige lankmoedigheid etc. gevonden zou worden, moest de breuk met de synodaal gereformeerde kerken beslissen tot het verleden behoren. Metterdaad hebben bepaalde ondertekenaars en supporters van de Open Brief op dit punt óf de brief nooit begrepen, óf hun woorden ingeslikt". Het liefste zou ik dit citaat zonder commentaar laten passeren. Omdat ik me (een aantal ondertekenaars kennende) niet voor kan stellen dat zij hun handtekening onder een brief met die strekking zouden zetten, heb ik voor de zekerheid de letterlijke tekst maar eens uit de vergetelheid opgediept⁴. Inderdaad wordt er in de brief geschreven over kontakten met de (syn.) Gereformeerde kerken (die kwestie speelde immers rond de Tehuisgemeente). De zin zoals Douma deze noemt staat er ook in, maar toch met een m.i. wat andere strekking: "Deze strijd moet toch eens kunnen worden beëindigd, indien er enige liefde en enige ontferming is, indien wij niet alleen ons eigen belang zoeken, maar ook dat wat van de ander is". Er staan ook uitspraken in de Open Brief die een andere richting wijzen dan Douma hier suggereert. Om een paar voorbeelden te noemen: "De werkelijkheid is dat...beide kerkengroepen (=synodaal en vrijgemaakt, H.A.) eigen wegen zijn gegaan. Hier zal veel te toetsen en te bespreken zijn, alvorens werkelijke integratie geheel haar beslag zal kunnen krijgen... Er spelen vragen rondom het Schriftgezag en de Kerkregering". En: "Wij voelen ons gedrongen U als Tehuisgemeente én onze vrijgemaakte kerken vast te houden". Weer ergens anders: "Want wij begeren geen beëindiging van afzonderlijk vrijgemaakt kerkelijk leven, tenzij God ons anders aanwijst". Deze citaten klinken heel anders dan de suggestie van een 'gemakkelijke overstap' in het betoog van Prof. Douma. Het kost me dan ook de grootste

moeite om in de letterlijke tekst van de brief datgene te lezen wat prof. Douma er (blijkens dit citaat in het Handboek) in leest. Naar mijn mening doet Douma aan de inhoud van de brief in dit citaat geen recht en doet hij dan ook (een aantal?) ondertekenaars onrecht aan. Misschien zijn dat in de ogen van Douma degenen die die de brief niet hebben begrepen of die hun woorden hebben ingeslikt. Douma noemt dit weliswaar positief te waarderen; m.i. is het op zijn minst aanmatigend om zulke uitspraken over een aantal ondertekenaars te doen: je kunt deze zin ook zo lezen dat de ondertekenaars onvoldoende hebben nagedacht of niet helemaal betrouwbaar zijn (ze komen niet voor hun fouten uit, hebben ze ingeslikt). Voor verdere argumentatie op dit punt kan worden verwezen naar de publikaties van Ds. van der Kwast in *Opbouw*⁵.

Olie op het vuur

De vraag kan nog gesteld worden of de samenwerking met de (synodaal)-gereformeerde kerken het belangrijkste punt was in de Open Brief. Zelf lees ik in de brief aan de ene kant de zorg voor de Tehuisgemeente: blijf alsjeblieft binnen ons kerkverband. Aan de andere kant is er een bezorgdheid over het accent dat de vrijmaking kreeg (o.a. via de eigen organisaties; het zo genoemde 'vrijmakingsgeloof'). Werd zo het hart niet gemakkelijk van Jezus Christus afgetrokken? Overigens (en dit terzijde): men kan zich afvragen of de toonzetting van de Open Brief niet anders had gekund. Weliswaar was de toon van (later) binnenverbandse zijde veel scherper, gezien de felheid van discussies in de kerkelijke pers van die tijd is het geen wonder dat de woordkeus in de Open Brief als olie op het vuur ging werken⁶. En heeft de 'opbouw-fase' waarin de vrijgemaakte kerken en organisaties verkeerden ook niet gemaakt dat sommigen furieus meenden te moeten reageren op alles wat een bedreiging voor datgene wat men net aan het opbouwen was in zou kunnen houden? Aan de andere kant kan men zich – de Handboeken uit die tijd lezende – afvragen of de sfeer niet al zo was geworden dat men elkaar niet meer goed kon verstaan. Was er niet ook zonder de Open Brief- een andere kwestie ontstaan waar het kerkelijke schip op zou stranden? (Een vraag terzijde is nog: hoe objectief moet een jaaroverzicht zijn? De auteurs in de Handboeken uit de jaren '60 steken hun positie-keuze bepaald niet onder stoelen of banken. Daarmee zijn ook de jaaroverzichten een instrument in deze onoverwinnelijke kerkstrijd geworden).

Gekleurde bril

Het gaat me niet om een hernieuwde discussie over de inhoud van de Open Brief. Eigenlijk wilde ik die brief niet eens noemen. En toch gebeurde het. Wie in het verleden duikt om te kijken of een beoordeling juist is geweest stuit kennelijk maar al te gemakkelijk

op muren van elkaar verkeerd begripen. Waar je (of je nu wilt of niet) al lezende tegen aan loopt is de vraag hoe christenen zo uit elkaar kunnen groeien, dat ze elkaar absoluut niet meer lijken te kunnen verstaan. Wat is er aan de hand als mensen zo verschillend een stuk tekst interpreteren? Heeft de lezer zoveel andere informatie achter de hand⁷? Of speelt de historische context zo'n grote rol⁸? Ben ik misschien zelf zo beïnvloed? In ieder geval bevordert het lezen met een gekleurde bril niet het wederzijds begrip. Het is ook een vreemd idee om te moeten konstateren dat een ander zegt beter op de hoogte te zijn van de bedoeling van een brief dan de (op zijn minst: een aantal) ondertekenaars zelf. Sommigen ondertekenaars hebben met stijgende verbazing moeten constateren wat anderen erin meenden te kunnen lezen. Opnieuw de vraag: ligt dat nu aan de ondertekenaar of is er ook iets aan de hand met de bril van de lezer?

Noten:

- 1 Dr. R. Kuiper in het Nederlands Dagblad, 5 september 1992.
- 2 Dr. W.G. de Vries in het Jaaroverzicht van het Handboek 1984
- 3 Handboek 1992 ten dienste van de Gereformeerde kerken in Nederland. Redactie: Dr. W.G. de Vries. Uitgave: Oosterbaan & le Contre, Goes, 384 pagina's, f 15,50
- 4 De Open Brief staat grotendeels afgedrukt in: Dr. C.N. Impeta, Kaart van kerkelijk Nederland (Kok, Kampen, 1972). De volledige tekst is te vinden in de bijlage van 'Een kerk ging stuk' (Ds. G. van den Brink, Ds. H.J. van der Kwast, Buijten & Schipperheijn, 1992).
- 5 Ds. H.J. van der Kwast: Na 25 jaar. In 'Opbouw', 1991/23 en 1991/24
- 6 Zie ook drs. O. Mooiweer in een interview in 'Kerk', september 1992
- 7 Zo wijst Ds. B.J.F. Schoep er op dat men mogelijk de Open Brief mede heeft gelezen in het licht van een publikatie van zijn hand in 'Woord en wereld'. Hij vindt het niet terecht dat andere ondertekenaars op deze publikatie beoordeeld worden. Zie: Kerk, september 1992.
- 8 Ds. A.J. Moggré noemt in een serie artikelen in de Kerkbode van Nederlands Gereformeerde kerken (juni t/m oktober 1992) de steeds hernieuwde pogingen in de jaren na de Vrijmaking tot samenspreking met de (synodaal-) Gereformeerde kerken. Deze kontakten leidden een aantal malen tot overgangen van predikanten en gemeentelieden naar deze kerken. In hoeverre heeft de beoordeling van de Open Brief aan het eind van de jaren '60 met die voorgeschiedenis te maken?

In de komende nummers (o.a.):

Joke Holwerda, Onmogelijk geluk
Dirk van der Molen, Een bijzondere geleerde: christen-filosof Søren Kierkegaard.
H. Smit, Beknopte Gereformeerde Dogmatiek (bespreking van het gelijknamige boek van prof.dr. J. van Genderen en prof.dr. W.H. Velema)
H.R.S. van Veen, Sabbat en zondag.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

1992

- 31 okt. Regionale Ontmoetingsdag Chr. Geref. – Ned. Geref. te Assen.
- 7 nov. Diaconale Conferentie te Bunschoten-Spakenburg
- 25 nov. Vergadering Stichting Emeritaats Voorziening te Utrecht

1993

- 15 mei Uiterste datum voor inzending van stukken bestemd voor de Landelijke Vergadering 1994 bij de Voorbereidingscommissie te Apeldoorn (J.M. Wentink, Kam. Onnesstr. 5, 7316 LM Apeldoorn)

1994

- 12 mrt. Landelijke Vergadering Apeldoorn.

H.J. Bosch, Enschede¹

30 jaar COGMA-werk

(oktober 1962 – oktober 1992)

Terugzien kan soms weemoed opwekken. Maar een terugblik kan ook reden tot dankbaarheid geven. Wanneer men 30 jaar een bepaald werk in stand kon houden, dan blijft alleen nog over de vraag: „Waaraan hebben we al die onverdiende zegeningen verdiend?” In het jaar 1962 werden de eerste Nederlandse militairen naar West-Duitsland gezonden. Deze maatregel was een uitvloeisel van het Navo-verdrag.

Door middel van dit verdrag van de Noord Atlantische Verdrags Organisatie had Nederland zich verplicht om gezamenlijk met andere landen, de vrijheid te handhaven en zo nodig met militaire middelen te verdedigen. Zo ontstonden er militaire nederzettingen van de landmacht o.a. te Seedorf-Zeven nabij Bremen en te Bergen-Hohne en later nog te Langemannshof op de Lunenburgerheide. Ook onze Koninklijke Luchtmacht werd ingeschakeld en er werden luchtmachtbases voor geleide raketten opgericht o.a. te Schöppingen, Rheine, Handorf, Erle Bohmte, Hesepe bij Bramsche, Stolzenau, Hessisch Oldendorf en te Blomberg. Daarnaast is er nog het Nato-hoofdkwartier te Rheinlanden even over de grens bij Roermond. Uiteraard bracht een en ander een grote troepenverplaatsing met zich mee. Voor een niet gering deel van het beroepspersoneel betekende dit een vaak gedwongen verhuizing naar een nieuwe standplaats in West-Duitsland.

Het zou me in het kader van dit artikel te ver voeren om hierover nog meerdere mededelingen te verstrekken, maar u kunt zelf wel nagaan welk een gigantische operatie dit alles met zich mee bracht.

De geestelijke verzorging van militairen

De geestelijke verzorging mocht door dit alles niet in het gedrang komen. Dus gingen er ook leger- en luchtmachtpredikanten mee naar West-Duitsland.

De taak van een leger- of luchtmacht-predikant is veelomvattend. Hij heeft met personeel te doen van allerlei rangen. Zowel met beroeps-, als dienstplichtig personeel. Maar ook met de gezinnen van het beroepspersoneel. Hij geeft godsdienstonderwijs op de Rijksschool. Hij geeft Gevolessen (geestelijke verzorging) aan dienstplichtig personeel. Hij heeft te maken met vogels van allerlei pluimage. Voorts heeft hij iedere zondag voor te gaan in een kerkdienst voor de protestantse gezindte. Hij gaat mee op oefening, houdt conferenties, geeft catechetisch onderwijs. Bovendien is hij als predikant ook nog vaak belast met allerlei sociaal werk, zoals huisves-

ting, opvang van dienstplichtigen, met eerbied gezegd: 'een duizendpoot'.

Seedorf is het grootste garnizoen

Seedorf heeft in tegenstelling tot andere militaire nederzettingen een eigen protestantse gemeente. D.w.z. met ouderlingen, diakenen en een legerpredikant, die tevens fungeert als gezinspredikant. De Chr. Geref. en de Ned. Geref. kerken onderhouden een z.g. zusterkerkrelatie met deze gemeente te Seedorf.

De vrijgemaakte gereformeerde kerk te Glanerbrug zag in 1962 het terecht als zijn roeping om de gezinnen die tot hun kerk behoorden op te zoeken in plaatsen in het grensgebied. Zo werden er huisbezoeken gebracht aan kerkleden te Schöppingen, Rheine, Bramsche en Handorf. Toen een eigen predikant de geleiden kwam versterken kreeg deze mede als opdracht om de gezinnen op de overige bases te bezoeken.

De kerk van Glanerbrug groeide uiteraard in ledental aanzienlijk. De prot. gemeente te Seedorf kreeg een aparte behandeling, het was immers een zelfstandige gemeente met ambtsdraggers.

Hier had de kerk van Glanerbrug, voor wat het inschrijven van kerkleden betreft, dus niets te zoeken. De kerkeraad zag dit zeer juist. Men heeft zich niet in te dringen in de dienst van een ander.

Er ontstonden moeilijkheden met het kerkverband

De kerkeraad hield uiteraard, contacten met leger- en luchtmachtpredikanten die niet vrijgemaakt waren. Bovendien gaf, volgens de CCGG, de kerk van Glanerbrug geen voorlichting n.b. over synodebesluiten, ja men liet zelf Open-Briefschrijvers voorgaan in de kerkdiensten.

Ik zal hier de kerkstrijd van de jaren 1968 niet herhalen. Na de kerkelijke moeiten werd ingezien dat het werk onder de militairen in W. Duitsland moest doorgaan. Het werd een landelijke organisatie met de naam COGMA.

Contact Orgaan Gereformeerde Militairen en Alleenstaanden. De COGMA-werkers gingen tot vorig jaar minstens twee maal per jaar langs de hiervoor vermelde garnizoenen of bases.

Deze reizen werden gemaakt samen met de broeders van de Chr. Geref. Commissie: 'Militairen Buitenland'. Samen brachten we onze broeders en zusters in de vreemde een bezoek namens de kerken in Nederland. De samenwerking met de Chr. Geref. Commissie begon in okt. 1972 en bestaat dus nu ook al 20 jaar. Wat

schoorvoetend begon is onder Gods zegen geworden tot een belangrijke inbreng in het geheel van de prot. geestelijke verzorging.

Met de geestelijke verzorgers die door het Rijk zijn aangesteld hebben we op elke plaats goede contacten. De legerpredikanten hebben steeds zonder moeite de kansel voor ons afgestaan, zodat we tijdens praktisch iedere reis een predikant kunnen laten voorgaan in een militaire kerkdienst.

Honderden, ja duizenden hebben we in die 30 jaren ontmoet. Vele contacten zijn er gelegd, voor velen waren ze tot grote steun. Onze bezoeken waren pastoraal van aard. Een bezoek aan onze broederschap was meer een bemoediging, een handdruk van het thuisfront, om a.h.w. te zeggen: „Houdt moed, ook hier in de verstrooiing, want Christus heeft overwonnen”.

Ook voor vele mensen die niet tot onze kerken behoorden, maar hetzij via de kerkdienst, hetzij via gesprekken met ons in contact kwamen, vroegen om nader contact. Ongelovigen hebben we met evangelisatielectuur benaderd; sommigen vroegen om verdieping van de gelegde contacten.

Hoe is de situatie thans na 30 jaar?

We hebben het gevoel dat ons werk in de Bondsrepubliek ten einde loopt. De garnizoenen Seedorf en Bergen-Hohne blijven voorlopig nog bestaan. Maar de Koninklijke Luchtmacht, thans nog alleen in Stolzenau en Blomberg, zal in 1994 in zijn geheel verhuizen naar De Peel.

Moeten we daarmee een mooi stuk werk nu afsluiten? Neen gelukkig niet. Er zijn nog vele Nederlanders, ook uit ons midden die nog in het buitenland, hetzij als burger of als militair woonachtig of gelegerd zijn. Met velen hebben we contact, onder meer via het zenden van lectuur, o.a. de bladen 'Verkenning' en 'Opbouw'. We hopen dat deze contacten zich mogen uitbreiden en dat u, die dit leest, de mensen die voor werk of studiedoeleinden naar het buitenland gaan, zult attenderen op de contactmogelijkheden. Er liggen nog vele kansen, laten we die dankbaar aangrijpen om ook via COGMA de boodschap van de opgestane Christus verder in de wereld uit te dragen.

¹ De heer H.J. Bosch is secretaris van COGMA

J. Meulink, Enschede

De grondslag van het CDA

De voorzitter van het CDA drs. W. van Velzen heeft voor grote onrust gezorgd door te verklaren, dat de Bijbel voor het CDA, er niet is om open te slaan.

In de hierop volgende discussie is gebleken, dat in de kringen van het CDA nogal verschil van mening is over de grondslag van het CDA. Het is niet voor het eerst in de geschiedenis van een christelijke partij dat er over de grondslag onzekerheid bestaat met als gevolg een langdurige discussie.

In het oude program van de ARP stond vroeger, dat de ARP ook op staatkundig terrein de eeuwige beginselen belijdt, die ons in Gods Woord zijn geopenbaard. Een uitdrukking, die veel problemen heeft opgeleverd, mede door de uitleg, die dr. Kuiper hieraan gegeven had. Wanneer Kuiper sprak over eeuwige beginselen haalde hij nog al eens door elkaar de normen die God voor het geschapene heeft gesteld en de orde in het geschapene. Kuiper was van mening dat de mensen uit de orde in de natuur de normen van God kunnen afleiden. Zo spreekt hij in 'Ons Program' enige malen over ordinantiën van God die wij uit de natuur kunnen kennen. Nu volgde niet elke antirevolutionair hem hierin. Zo schreef Colijn in 'Saevis tranquillitas in undis' (blz. 73), dat de Heilige Schrift kenbron en toetssteen is voor de beginselen, die ons in het staatkundig leven hebben te leiden.

Na veel discussies werd in 1961 bij de herziening van het program uitgesproken in de inleiding op het beginsel en algemeen staatkundig program, dat de ARP uitgaat van de belijdenis, dat God de volstreckte Souverein is en dat Hij aan Jezus Christus heeft gegeven alle macht in hemel en op aarde. Overheid en volk behoren die macht te erkennen en hebben daarom de plicht Gods geboden voor het staatsleven te betrachten. In aansluiting daarop werd het Beginsel en Algemeen Staatkundig program aanvaard.

In art. 2 van dat program staat dat „Overheid en volk bij het licht der Heilige Schrift zelfstandig hebben te verstaan wat dit voor het staatkundig leven van elke tijd heeft te zeggen”. Dit betekende een hele verbetering vergeleken bij het oude program. Helaas begonnen bij de totstandkoming van het CDA de verschillen weer terug te komen. En de oplossing was nu veel moeilijker, omdat een reformatische en een roomskatholieke visie op één lijn gebracht moesten worden. Er kwamen discussies over de grondslag, over het karakter van de partij, over de binding aan de grondslag, over de evangelische radicaliteit.

Voor al aan de kant van de KVP waren ook nog al veel voorstanders van een open partij.

Het is erg jammer, dat men toen niet gekozen heeft voor een protestantse en een roomskatholieke partij, opgenomen in een federatief verband. Alleen dankzij Steenkamp slaagde men er tenslotte in het CDA op één formule te verenigen.

Hij stelde, dat het evangelie voor de nieuwe partij een uitdaging, een opgave en een gave tegelijk moest zijn. Een partij is echter geen godsdienstig genootschap, maar een politieke organisatie. Daarom moet de partij zich richten tot het gehele volk.

Het nieuwe in deze benadering lag in de gedachte van het politieke antwoord op de boodschap van het evangelie als samenbindend element in de nieuwe partij.

Het heeft echter nog verscheiden jaren geduurd voordat de ARP overstag ging. Velen waren en zijn van mening, dat het Evangelie zelf de kern van de grondslag zou moeten zijn. Zo was de conclusie van H. Algra, dat men hier te maken had met een humanistisch klinkend betoog op één plaats opgehangen aan het evangelie als aan een spijker.

Intussen is er een nieuw ontwerp-program van uitgangspunten van het CDA verschenen.

In dit nieuwe ontwerp lezen we in art. 1: „Het CDA aanvaardt dat bijbels getuigenis van Gods beloften, daden en geboden als van beslissende betekenis voor mens, maatschappij en overheid. Het richt zich daar met de intentie steeds te zoeken naar de betekenis van het Evangelie voor het politieke handelen.”

In art. 2 wordt gesproken over de politieke overtuiging van het CDA dat een antwoord moet zijn op de oproep van de bijbel. De toetsing aan de Heilige Schrift is de kern van die politieke overtuiging. En die is dan weer het samenbindend element waarop een ieder in het CDA aanspreekbaar is. Bij het verschijnen van dit ontwerp-program concludeerde Deetman, dat de toetsing van de H. Schrift de kern van de politieke overtuiging is. Een bemoeigende ontwikkeling.

Helaas heeft uitgerekend de voorzitter van het CDA de knuppel in het hoenderhok gegooid door te verklaren, dat de Bijbel er bij het CDA niet is om open te slaan. De zinsnede, dat de Bijbel toetssteen is behoort volgens v. Velzen dan ook niet in het program thuis.

Tenslotte is volgens hem het CDA geen christelijke partij.

Het CDA zo stelt hij, is een christen-democratische partij, die zich niet slechts richt tot de christenen, maar tot

de hele samenleving. Bij een christelijke partij moet je denken aan klein rechts!

Het is wel triest te moeten constateren, dat de voorzitter van het CDA niet eens weet wat een christelijke partij is. Toen de opmerkingen van v. Velzen nogal kritiek oogstten, heeft hij enkele uitspraken wat verzacht, maar van een duidelijke wijziging van zijn visie is geen sprake.

Gelukkig zijn in de top van het CDA ook betere geluiden te beluisteren. Ik citeer nu drs. C.P. van Dijk uit 'Christelijke politiek vandaag.'

„Sinds het Christen Democratisch Appel ontstond uit de fusie van de drie grootste christelijke partijen, heeft het bewust gekozen voor de Bijbel als grondslag en richtsnoer voor het politieke handelen. Het bood daarmee weerstand aan de verleiding om zich tot een brede pragmatische middenpartij te ontwikkelen van hen die zich om uiteenlopende redenen, waaronder historische banden met het christendom, niet aangetrokken voelen tot links of rechts in het politieke centrum. Het verkoos daarentegen een partij te zijn die „het Bijbelse getuigenis van Gods beloften, daden en geboden aanvaardt als van beslissende betekenis voor mens, maatschappij en overheid... die zich naar dat getuigenis wil richten... zich van daaruit zonder onderscheid tot de gehele Nederlandse bevolking richt... en een wezenlijke betekenis hecht aan de uitspraken van de christelijke kerken.”

Deze duidelijke keus van v. Dijk voor een christelijke partij staat haaks op de beschouwingen van v. Velzen voor wie de Bijbel niet meer is dan een inspiratiebron. Volgens hem kan iedereen in het CDA functioneren als hij het program van uitgangspunten, t.w. solidariteit, gerechtigheid, rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid maar accepteert. Terecht heeft drs. A. Oostlander, directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA gesteld, dat toetsing aan de Bijbel altijd voorop stond. Aan die vier trefwoorden solidariteit, gerechtigheid, rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid heb je niet veel als je ze losmaakt van hun context.

Oostlander constateerde, eveneens terecht, dat het onderscheid dat Van Velzen maakt tussen christelijk en christen democratisch een woorden spelletje is.

Van Velzen geeft de indruk, dat hij totaal niet heeft begrepen wat christelijke politiek inhoudt als hij constateert, dat christelijke politiek een zaak is van klein rechts en niet van het CDA.

Dat is niet zo best voor een voorzitter

van het CDA, die blijk geeft erg pragmatisch te denken.

Het CDA kan het niet stellen zonder mensen, die niet alleen het program maar ook de uitgangspunten waarop het program gebaseerd is, aanvaarden.

De H. Schrift moet de basis zijn voor de uitgangspunten van het CDA. Het is te hopen, dat het CDA bestuur zich duidelijk distantieert van de uitspraken van haar voorzitter.

Het moet onbetwistbaar zijn, dat het CDA de Bijbel als norm voor haar politieke handelen aanvaardt, anders verdient zij niet de naam van christelijke partij, maar evenmin van christendemocratische partij.

Boekbespreking

De koningin is lekker hervormd

A.J. Klei is in brede kring bekend als de (be-)schrijver van allerlei 'weetjes' in kerkelijk Nederland. Onder de titel 'De koningin is lekker hervormd' legt hij in een notedop de (ontstaans-) geschiedenis van allerlei protestantse kerkgenootschappen en groeperingen uit. Zowel de uiterst vrijzinnige groeperingen als de kerken aan de rechterflank van de gereformeerde gezindte komen aan bod (aan de evangelische groeperingen wordt overigens geen aandacht besteed). Daarbij put Klei uit een rijke verzameling aan anekdotes. Eigenlijk bestaat zijn kerkgeschiedenis uit een summiere beschrijving van het ontstaan van een kerkgenootschap, gevolgd door een brede beschrijving van een aantal voorvallen, meestal rond een bepaald persoon.

Wie in kerkelijk Nederland rondneust, valt soms van de ene verbazing in de andere. Wie dwarsverbanden probeert te leggen, komt dan tot interessante konklusies. Wat te denken van de stelling: „Bij de hervormden is leervrijheid, bij de gereformeerden kleervrijheid” (naar aanleiding van de discussies over 'hoedjes', bij de gereformeerden zelden een punt van discussie, bij de rechterflank van de hervormden des te vaker). Natuurlijk: de stelling kent zijn uitzonderingen. Overigens: zo gezien zijn sommige christelijke gereformeerde kerken eerder hervormd dan gereformeerd... Het thema kleding komt vaker aan de orde, zoals bij de strandkleding en in de discussie over de broekrok. Hierbij citeert Klei uit kerkbladen, waaruit blijkt dat sommige mannelijke scribenten wel heel uitgebreid studie moeten hebben gemaakt van het verschijnsel 'broekrok'.

Natuurlijk was ik benieuwd naar het ontstaan van de Nederlands gereformeerde kerken. Wij worden getypeerd als „een wat moeilijk te plaatsen kerkgenootschap, waarbinnen strenge opvattingen en een wat vrijere opstelling zijn verstrengeld, maar die met elkaar er de gereformeerde kantjes geenszins vanaf lopen” (48). Overigens: toch even een korrektie aan het adres van de auteur... de 'Open Brief' werd allerm minst alleen ondertekend door predikanten. Maar ja, dat heb je nu eenmaal gauw in de kerkelijke pers. Toen redaktielid Meulink voorzitter was van de Landelijke Vergadering in Enschede bleek hij opeens ook regelmatig Ds. voor zijn te krijgen...

De anekdotes die Klei beschrijft doen het prima op verjaardagen. Wat te denken van een predikant, die zijn auto in de achterkamer van de pastorie parkeerde? En van een andere predikant die zijn tijd zo efficiënt indeelde dat hij de chauffeur opdracht gaf om door te rijden, dan zou hij onderweg wel bidden voor de onderweg te nuttigen lunch. Het lijkt er trouwens wel op dat de kerken aan de uiterste rechterflank ook de meest inspirerende predikers voor de auteur leveren. De 'tale Kanaäns' is een aparte studie waard. Klei heeft in zijn lange loopbaan aardig wat citaten weten te verzamelen.

Kerkgeschiedenis wordt niet zelden rond mensen geschreven. Vaak vormen markante persoonlijkheden dan ook de inzet voor een kerkelijk konflikt. Opvallend is bij al deze verhalen hoezeer mensen dan ook kleur geven aan een kerkgenootschap. Dat is vooral het geval bij de bevindelijke gereformeerden (en overigens ook bij de evangelischen). Ten aanzien van allerlei kerkelijke regels (de discussie over de 'broekrok') kan men zich ook nog eens afvragen welke rol het geloof speelt en wat de betekenis is van menselijke overwegingen.

Klei schrijft geen geloofsgeschiedenis; hij houdt zich niet bezig met de vraag op welke manier God in de kerkgeschiedenis werkt. Wie er echter oog voor heeft dat in het ontstaan van kerken ook 'mensenwerk' een rol speelt, kan zich kostelijk vermaken met dit boek. Het is af en toe nog best leerzaam ook. Leerzaam, maar met een forse knipoog.

N.a.v.: A.J. Klei, *De koningin is lekker hervormd*. Uitgave: Ten Have, Baarn, 1992; 135 pagina's, f. 19,50.

H. Algra, Den Helder

'Soms ben ik bang dat het mij overkomt'

Ton Valkenburg. Kok Kampen. f. 24,90

In dit boek gaat de schrijver Ton Valkenburg in op de angst, die er bij velen heerst voor gebrekkig oud worden. De schrijver, die directeur van een verzorgingscentrum voor ouderen is,

laat zien dat hij van deze problematiek goed op de hoogte is.

Ouder worden wordt algemeen gezien als een negatief verschijnsel. Valkenburg gaat na wat de oorzaak van deze onderwaardering van oude mensen is. Daarbij maakt hij duidelijk, dat deze onderwaardering niet terecht is. Men koppelt ouder worden aan aftands en hulpbehoevend worden.

Veel ouderen, maar vaak ook jongeren, worden beheerst door de angst om dement te worden. Bij het klimmen der jaren neemt bv. de vergeetachtigheid vaak toe. Dan bekruipt de oudere de angst, dat dit het begin van dementie is.

Men is niet zo zeer bang om oud te worden, maar men vreest, dat men krakemikkig wordt. We voelen allen, zo merkt de schrijver op, een neiging om ons af te zetten tegen aftakeling. Ouder worden gaat vanzelf. Zinvol oud worden is niet zo vanzelfsprekend. Dit boek is bedoeld als gedachtenvorming en mogelijke herkenning waardoor geprobeerd wordt meer zicht te krijgen op de factoren die de levenshouding positief of negatief beïnvloeden. Velen geloven, ten onrechte, alleen maar in de ouderdom die met gebreken komt.

Bij veel mensen komen ook angstgevoelens op grond van de verkeerde houding van de samenleving t.o.v. ouderen en de ouderdom.

Ook radio, t.v. en dagbladen, zo merkt de schr. op, beklemtonen te veel de lasten en te weinig de lusten van de ouderdom. Daarom ziet men niet meer dat deze levensfase ook een gezegende fase kan zijn.

De ouderdom komt met gebreken, maar de ouderdom geeft ook momenten en mogelijkheden van innerlijke groei: te leven naar een bestemming. Waardevol vind ik in het bijzonder het hoofdstuk, waarin Valkenburg ingaat op de Bijbelse visie op ouder worden. Over het algemeen spreekt de Bijbel positiever over de ouderdom dan wij gewend zijn. De Bijbel wijst wel duidelijk op de problemen van de ouderdom, maar ook op de glorie van de ouderdom.

Valkenburg gaat daarbij nader in op wat de Prediker schrijft, speciaal hoofdstuk 12. In Prediker worden daarbij ook de harde naakte feiten genoemd: de mens takelt af op weg naar het eeuwig huis. Bijzonder van belang is ook ps.71: „Here verlaat mij niet in de ouderdom”.

Daar zijn mensen, die de ouderdom zien als een noodzakelijk kwaad: oud worden en dan sterven.

Het boek van Valkenburg is een nuttig boek. Niet slechts voor ouderen en hun verzorgers, maar evenzeer voor veel jongeren, die een heel verkeerde kijk hebben op het ouder worden. Ik eindig met het slot van dit boek:

„God, die mensen ook laat ervaren dat er een blij vooruitzicht mag zijn, de wetenschap dat Zijn kinderen vrijgekochte kinderen zijn. Wie oud mag worden en dit geloof kent, mag weten dat de belangrijkste levensfase nog

moet komen, de vierde levensfase: Het eeuwig bij de Here zijn." Ik hoop dat dit het houvast mag zijn van ieder die dit boek gelezen heeft.

Vreemdelingen en bijwoners

ds. M.R. van den BERG – VREEMDELINGEN EN BIJWONERS (Uitgeverij Van den Berg, Kampen, 72 bladz., prijs f 13,90)

In de contacten met de Chr. Gereformeerde broeders komt regelmatig 'de toeëigening van het heil' ter sprake; Het is voor hen een bijzonder belangrijke zaak. In onze kring zou die onvolgende aandacht krijgen. Telkens weer stukt veel overleg op dat punt en we komen niet veel verder.

Toen ik het boekje, hierboven aangeduid, had gelezen, bleef aldoor in mijn gedachten hangen: geeft deze bijdrage van ds. Van den Berg soms mogelijkheden om de impasse te doorbreken? Mogelijkheden, die we (schamen we ons!) met de Schriften in de hand niet verwezenlijken kunnen? Zou gezamenlijk lezen van dit boekje, bespreken daarvan en daarin luisteren naar wat de Geest ons te zeggen heeft, te verwezenlijken zijn?

Je kunt er je vreemdeling-zijn uit aflezen, want wat is dit anders dan grijpen naar het heil, dat de HERE telkens weer biedt. Wil je in dit leven vaste grond onder je voeten hebben houd dan Gods beloften vast. Je moet/mag die je toeëigenen, samen met vele anderen.

De schrijver tekent duidelijk veel situaties waarin de kinderen Gods (rechtvaardigen, gelovigen) grijpen naar Gods genade. De zuigkracht van de wereld is sterk en ons hart neigt dikwijls die wereld te volgen. Maar dan komt de Schrift en onderwijst ons wat het is 'op geleende grond te leven' (Lev. 25). Je hebt weinig rechten en als voor Abraham is het een riscante zaak, omdat je zo trefbaar bent. Maar lees dan hoe Abraham geloofde (d.i. zijn betrouwen stelde op de ontferming van zijn God. Die zorgde voor hem en z'n gezin als een Vader. Die zorg, dat aanbod van genade is de eeuwen door het draagvlak van Gods volk geweest en zulk een aanbod van genade mag je toch niet afwijzen? Dat móét je je toe-eigenen.

Ná hoofdstuk 1 komen onderscheidenlijk ter sprake: leven bij Gods belofte, wonen in Gosen, vreemdeling zijn is anders zijn, is niet vastzitten aan deze wereld, is de smaadheid van Christus dragen, is leven in de woestijn, is pelgrim zijn. Zo krijgen we onderwijst uit en door de Schriften. Dat komt ons ook ten goede in dagen van moeite en spanningen en dat raakt dan niet enkel 'het godsdienstige' in ons leven, nee, het doorgloeit ons hele bestaan. De vreemdelingschap brengt je ook dicht bij elkaar in de gemeente. Je broeders en zusters strijden dezelfde goede strijd en samen grijp je dan

naar het eeuwige leven. Je leest dit praktische en ook kostbare boekje in één ruk door en je ervaart Gods heil vlak bij je. Wat geeft Hij toch veel aan mogelijkheden, die we soms achteloos zijn voorbij gegaan. Dat op te merken is al reeds op weg zijn naar de toeëigening van het heil. Het is een gave van de Geest, die het geloof door het Woord in onze harten werkt en door het gebruik van de sacramenten versterkt.

We wensen het boekje verder een goede ingang in onze gemeenten (en daarbuiten). Het onderwijst, troost, stimuleert in Geestelijk opzicht. Verwonderen we ons wel eens over die grote zorg van onze Vader? Er zou nog veel meer over te schrijven zijn, maar dat doe ik niet; neem het boekje zelf ter hand. Het is voor persoonlijk gebruik heel geschikt, maar eveneens in gezinsverband, in jeugd- en bijbelkringen. Misschien zoekt U een onderwerp om in de komende maanden te bespreken. Denk dan eens hieraan. U zult er geen spijt van hebben.

'De Here vergadert Zich een gemeente in Lisse'

– Een worsteling om de zuivere bediening van het Woord – Uitgave van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Lisse – najaar 1991.

Via de inhoud van dit keurig uitgegeven boekje, dat ook ettelijke foto's bevat, beoogt men een beschrijving te geven van de historie van de Gereformeerde Kerk te Lisse. In 1916 (dus 75 jaar geleden) werd de Gereformeerde Kerk geïnstitueerd. In het kort wordt aan de voorgeschiedenis aandacht geschonken. Jarenlang werd de gemeente gediend door Dr. Th. Ruys. Hij was geen groot kanselredenaar, maar erg trouw in het bezoeken van de gemeentelieden. In zijn opvattingen bleek hij een echte Kuyperiaan. In 1945 vond de Vrijmaking plaats. Slechts weinig gemeentelieden tekenden de acte van Vrijmaking. In 1946 kreeg men weer een eigen predikant in de persoon van Ds. J.J. Verleur uit Zalk en Veecaten. Ds. Verleur heeft zich in Lisse als dienaar van het evangelie volledig kunnen ontplooiën.

In lovende woorden wordt in dit boekje zijn pastoraat op zondag en door de week geschetst. Hij gaf uitstekende leiding aan de gemeente en onderwees haar vanuit de Schriften. Ds. Verleur heeft met grote inspanning getracht de gemeente bijeen te houden en een uitspraak over de 'Open Brief' te weren. Het is hem uiteindelijk niet gelukt. Ds. Verleur koos geen partij – hij wilde alleen vasthouden –, maar liet wel duidelijk weten welke bezwaren hij koesterde tegen allerlei kerkelijke besluiten waardoor een duidelijke krisissituatie was ontstaan. Hij behoorde bij de 13 tegenstemmers op de Gen. Synode van Rotterdam-Delfshaven. Toen Ds. Verleur was

voorgegaan in de kerk van Heerenveen (buiten verband) en daar de H. Doop had bediend, meende men hem te moeten schorsen op grond van de artikelen 79 en 80 DKO in overeenstemming met het advies van de kerkeraad van Rijsburg. De schorsing geschiedde op *zaterdagavond* 30 oktober 1971. De haast werd, zo heette het, veroorzaakt door het optreden van ambtsdragers, die reeds vóór de schorsing de gemeente hadden opgeroepen elders samen te komen. Maar tegelijkertijd vermeldt men op pag 72, dat de gemeente strikt genomen nog onkundig was van alles wat zich de laatste weken in het midden van de kerkeraad had afgespeeld en belegde men pas later een gemeentevergadering om opening van zaken te geven terwijl ook de leden, die reeds elders voor de eredienst samen kwamen, werden uitgenodigd. Het geheel komt bij mij uiterst vreemd over! Zo ga je toch niet met elkaar om?! Waarom niet eerder de zaak bespreekbaar gemaakt met de gemeente? Waarom heeft men het preken en dopen in een kerk (buiten verband) direkt veroordeeld als een censurabele daad? Had men op het standpunt van de kerkeraad niet kunnen volstaan met een berisping? Waarom meteen die zwaar geladen artikelen van de DKO instelling gebracht? Wat blijft er zo nog over van die diepe waardering voor deze trouwe herder?

Wat voor een verdriet wordt zo gezaaid in het leven van een predikant en zijn gezin en in het leven van de gemeente van Christus! Het boekje levert verder een beschrijving van de situatie, die voorafging aan de breuk in het land (de kwestie Ds. van der Ziel en de 'Open Brief' o.a.), die korrektie en aanvulling behoeft. De auteurs van het boek: 'Een kerk ging stuk' geven een andere lezing van de gebeurtenissen! We moeten bij de beoordeling van een geschrift als dit overigens wel in rekening brengen, dat elke beschrijving van een stukje kerkhistorie een subjectief element in zich bergt. Zo kwam in Lisse de breuk! Triest! Tot onze vreugde vernamen wij, dat er de laatste tijd goede contacten zijn tussen de vrijgemaakte kerk en onze gemeente in Lisse. De HERE zegene elke poging om toenadering tot elkaar te zoeken!

Wie belangstelling heeft voor dit werkje, dat 88 blz. telt, kan het bestellen door f 17,50 over te maken op giro: 41 79 97 t.n.v. J.H. Clement, Postbus 122, 2170 HC Sassenheim. Het wordt dan franco toegezonden.

Enschede
O. Mooiweer

De zevende missie naar Bangui (I)

(A.M. van Leeuwen – Dronten)

Het afgelopen voorjaar was het voor de zevende maal dat er twee gastdocenten uit onze gelederen richting Bangui vertrokken. Om uw geheugen op te frissen: Bangui is de hoofdstad van de Centraal Afrikaanse Republiek. Daar is sinds 1977 gevestigd de FATEB – Faculté de Théologie Evangélique de Bangui. Aan deze theologische faculteit wordt gestudeerd door studenten uit een groot aantal franstalige landen in Afrika, van Senegal tot Madagascar en van Tsjaad tot Zaire. In het begin van de jaren tachtig werd door de toenmalige rector van de faculteit aan ds H. de Jong (toen nog predikant in Amsterdam-Centrum) het verzoek gericht om een helpende hand te bieden op het vlak van het onderwijs. De gastcolleges, onder de paraplu van de Stichting Evangelische Toerusting Afrika (EvTA), zijn het antwoord geweest op dat verzoek. Vandaar: de zevende missie naar Bangui.

Waardevast in elke culturele omgeving

Enkele dagen voordat we richting Bangui vertrokken, ds De Jong voor de vierde maal, ikzelf voor het eerst, las ik in Trouw het verhaal van de Ghaneese predikant dr Kwame Bediako. Op uitnodiging van de raad voor de zending van de Nederlands Hervormde Kerk, bracht hij een bezoek aan ons land. Het artikel trok de aandacht, alleen al omdat het alle voor Trouw helaas zo kenmerkend geworden cynisme miste. De boodschap van dr Bediako kwam erop neer, dat het christendom, in onverschillig welke culturele omgeving dezelfde waarde heeft. "Wat het christendom onderscheidt van bijna alle andere religies is het feit dat het heel goed vertaalbaar blijkt in willekeurig welke culturele setting dan ook". De reden: "De bijbel valt niet samen met de westerse cultuur".

Het was bemoedigend om deze waarheid zwart op wit op de kerk-pagina van bovengenoemd dagblad tegen te komen. Het christendom is niet een vrucht van de westerse cultuur, maar een vrucht van het Woord dat inwerkt op iedere cultuur. Dat Woord is heel vaak wel meegekomen met het westerse kolonialisme, maar valt er niet mee samen. Het is Christus zelf, die in het gewaad van de Schriften, uitgaat tot ieder volk. Want, zo vervolgt dr Bediako: "Net als op het Pinksterfeest spreekt Christus ieder van ons toe in zijn eigen taal. De blijde boodschap komt in het Hebreeuws even trefzeker over als in het oud-Grieks (bedoeld zal zijn: het koinè-Grieks, AMvL), in het Nederlands even goed als in het Twi (Ghanees). Er is ook niet, als bij de Islam, een bepaalde cultische taal (Arabisch) nodig om als gelovige in contact te kunnen treden met God. Het christendom is volstrekt universeel.

Het heeft in elke culturele uitdrukingsvorm dezelfde gelovige diepgang. Dat is ook de reden waarom het christendom in de derde wereld niet onderging met het verdwijnen van het westerse kolonialisme, maar juist sterk groeide".

Niet ledig keert het tot Mij weer

Wat kunnen wij als christenen uit een ontkerkelijkend Europa de Afrikaanse kerken bieden? In een tijd dat de westerse cultuur van alle kanten haar imperialistisch karakter verweten wordt, en tegelijk een enorme aantrekkingskracht uitoefent? Als we iets voor elkaar willen betekenen, dan zal dat altijd te maken moeten hebben met het Woord van God, dat aan geen cultuur gebonden is.

Tijdens ons verblijf in Bangui is ds De Jong met 'zijn' studenten door de Hebreeuwse tekst van Jesaja 40 t/m 55 gekropen. Geen geringe opgave om dat binnen vier weken te doen. Ik had er eerlijk gezegd mijn twijfels over. Samen hebben ze in het zweet huns aanschijns het eindpunt bereikt: het vijf en vijftigste hoofdstuk, over het Woord dat uitgaat uit de mond des HEREN; en dat niet ledig, niet onverrichterzake, tot Hem terugkeert. Want het doet wat Hem behaagt en volbrengt dat waartoe Hij het zendt. Wat we te doen hebben is niet meer, maar ook niet minder dan onze diensten aanbieden in het verstaan van dát Woord.

Beperkte middelen – grote inzet

De omstandigheden waaronder de studenten van de FATEB hun vijfjarige studieprogramma moeten afwerken zijn zwaar. Het klimaat is, ook voor Afrikaanse begrippen, ongunstig: warm en vochtig, met maar weinig afkoeling 's nachts. Ik sprak nogal wat studenten die 's nachts om drie uur opstonden en dan tot zes uur studeerden, omdat hun dat tijdens de hitte van de dag nauwelijks lukte.

Waar gestudeerd wordt is een bibliotheek een eerste vereiste. Er is in Bangui heel wat opgebouwd. Maar voor onze begrippen is het toch maar pover. Vanuit Dronten kom ik met enige regelmaat in Kampen, waar zich op steenworp afstand twee goed-voorzien theologische bibliotheken bevinden. Je vraagt je af: zullen wij van die rijkdom nog eens rekenschap moeten geven? Vanuit de recente historie is het ontstaan van twee bibliotheken zo dicht bij elkaar niet zo moeilijk te verklaren en ook nog wel te begrijpen. Uitleggen aan een ander wordt al moeilijker. En of het, gezien de situatie elders in de wereld, ook te verantwoorden is...?

Het aantal leermiddelen in Bangui mag dan beperkt zijn, er is een grote gretigheid om te komen tot verdieping

van de kennis van de Schrift in de grondtalen. Men wil geen kennis uit de tweede hand. Daarom hebben we bijvoorbeeld hard geoefend in het hanteren van het kritisch apparaat bij de uitgave van het Nieuwe Testament in het Grieks van Nestlé-Aland.

Inzet is er ook wat het persoonlijke leven betreft. De FATEB: een faculteitsgebouw, met daar omheen een leefgemeenschap, waar de studenten voor het merendeel met hun gezin wonen. Ik heb er ontmoet die al vier jaar niet thuis waren geweest, alle kinderen geboren in Bangui. Geld om tijdens de zomervakantie de reis naar huis te maken was er niet. En dat in Afrika, waar de familieband zo'n grote rol speelt. Over opoffering gesproken!

Het Woord dat op het leven inwerkt

Heeft ds De Jong zich bij zijn colleges geconcentreerd op de profetieën van Jesaja, zelf heb ik aandacht geschonken aan de opbouw van het boek Openbaring en gesproken over de plaats die de wet in het nieuwe verbond krijgt krachtens de brieven van Paulus.

Zeker wat het laatste onderwerp betreft krijg je de kans niet om het te behandelen los van de praktijk. De kerken in Afrika, voortgekomen uit de zending van westerse kerken van verschillende herkomst, profileren zich nogal eens door de bijzondere regels die men in acht neemt: niet drinken, niet roken, het heffen van de tienden. Die eenvoudig te hanteren huisregels, meer gebaseerd op een traditie dan op de Schrift, worden voor de kerkleden al gauw het kenmerk van het ware, een 'wet' waarop men naar buiten toe trots is.

Alle reden dus om bijzondere aandacht te schenken aan de verhouding tussen Schrift en traditie. Onder omstandigheden kan de traditie om af te zien van ieder gebruik van alcohol een heilzame werking hebben. Het moet echter wel duidelijk zijn dat het om een traditie gaat, niet om een voorschrift van de Here. Vervaagt dat besef, dan verwordt een gedragsregel tot een nieuwe wet, met alle gevolgen van dien.

Het vreemde doet zich trouwens voor, dat je vanuit de Afrikaanse situatie met andere ogen gaat kijken naar de tradities die we zelf kennen. De offervardigheid is in de Afrikaanse kerken een gevoelig punt. Het besef moet nog doorgroeien dat het dienen van de Here niet alleen beslag legt op je hart, maar ook op je geld en goed. Waarbij het er niet toe doet of je van het laatste veel of weinig hebt. In de kerkdiensten in Bangui werd van de collectes wel een hele toestand gemaakt, maar de opbrengst was – ook in verhouding – laag. De traditie die bij ons gegroeid is

om naast het houden van collectes Vaste Vrijwillige Bijdragen te heffen is daar onbekend. Terwijl dat bij ons toch een bron is niet alleen om hier de eredienst in stand te houden, maar ook om anderen bij te kunnen staan. Nu zal ik de laatste zijn om te zeggen dat we met die instelling niet beter om kunnen gaan. We hoeven met zo'n traditie niet tevreden te wezen, om er toch dankbaar voor te kunnen zijn.

Dienaren van hetzelfde Woord

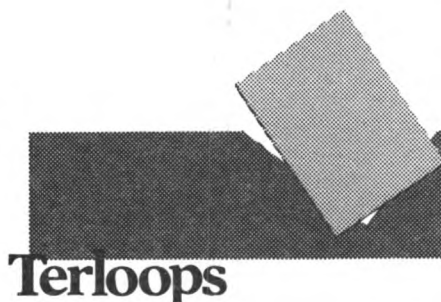
Zeker voor mijzelf, voor het eerst gedropt midden op het Afrikaanse continent, was het een ervaring om je daar vrijwel meteen thuis te kunnen voelen. Dat kwam niet door het klimaat, waar je in een paar weken niet echt aan went. Dat heeft wel te maken met die wonderlijke gemeenschap die, met een variatie op Efeziërs 2:10, "God van tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen". Daarbij kwam nog iets anders. Onder de studenten zijn er die rond de twintig zijn. Een groot aantal heeft echter enige jaren predikants-ervaring. Als gastdocent mag je dus meehelpen aan de vorming van mensen die dienaars zijn van hetzelfde Woord, collega's. Dat betekent dat er buiten, maar toch ook tijdens de colleges heel wat dingen uit de praktijk van het gemeentelieven worden besproken. Ook al verschilt de situatie in Afrika aanzienlijk van die in ons land.

Zo hebben we heel wat gesproken over de plaats van de ouderling. In tegenstelling tot de situatie in onze zwarte zusterkerken in Zuid Afrika, bleek het vinden van ouderlingen over het algemeen niet zo'n toer te zijn. Het is een ambt dat werkelijk begeerd wordt. De reden daarvoor ligt eigenlijk wel voor de hand. In de Afrikaanse context is 'oudste'-zijn een erezaak. De begeerte naar het ambt strekt zich daarom vaker uit naar de status dan naar de taak van oudste. Terwijl het nu juist dat laatste aspect is, waar Paulus het in 1Timotheüs 3:1 over heeft. Vanuit de Schrift gezien is het oudste-zijn niet in de eerste plaats een erebaan, maar het is dienst-werk. En als een ambtsdrager dat goed doet, dan is hij dubbele eer waard.

Aan de andere kant, wij tillen vaak zo zwaar aan het werk van een ouderling, dat we dat alleen daarom al graag aan een ander overlaten. Ook daar schiet de gemeente weinig mee op.

Dat er doorgaans in Afrika meer respect is voor het grijze haar dan bij ons, daar is veel goeds van te zeggen.

Maar ook dat culturele gegeven moet, zoals al onze tradities, door het Woord geheiligd worden. Door het Woord dat aan geen cultuur gebonden is.

Terloops

P.C. van Wijck

Iets over de Afscheiding in Gameren

In Gameren kwam de Afscheiding niet uit de lucht vallen. In het eerste halfjaar van 1835 waren er contacten tussen een aantal leden van de Hervormde Kerk en Ds. H.P. Scholte en op 16 augustus deelde de hervormde predikant Ds. W.J. Crol na de morgendienst mee, dat hij de vorige dag van een aantal leden een brief had ontvangen, „die verlangden dat hunne namen uit het Doop en Lidmatenboek der herv. kerk gedaan werden, omdat zij zich niet langer vereenigden met het sedert 1816 bestaande herv. kerkgenootschap”. De tekst van de brief is geheel opgenomen in het notulenboek van de Hervormde Kerk en een tijd geleden in Opbouw gepubliceerd. Op zondag 23 augustus 1835 vond in Gameren een bijzondere gebeurtenis plaats. De hervormde predikant Ds. Crol schreef als scriba van de classis op 24 augustus hierover een brief aan de Minister van Eeredienst. In deze brief staat o.a.: „... dat er gisteren, Zondag 23 Aug^s, er eene aanmerkelijke opschudding, door den gewezen predikant Scholte veroorzaakt, in de Gemeente heeft plaats gehad”. Wat was er aan de hand? De gemeentelieden, die zich kort tevoren hadden afgescheiden van de Hervormde Kerk, hadden in overleg met Ds. Scholte besloten, dat er op zondag 23 augustus een Godsdiensstoefening zou zijn in de boomgaard van J.P. van de Werken. Op de zaterdag ervoor kwam Ds. Scholte met zijn vrouw naar Gameren en had er 's avonds een stille godsdiensstoefening plaats in het huis van Van de Werken. Ds. Crol schrijft verder over het gebeuren op zondagmorgen: „Het geluid der klok, hetwelk de gemeente op den voormiddag tot het kerkgebouw riep, scheen ook voor de gemeente van den Heer Scholten ten teeken tot verzameling te zijn. Eene verbazende menigte mensen was van alle plaatsen in de omtrek te zamen gevloeid; de heer Scholten had eene wagen in het midden van den boomgaard beklommen, van waar hij voornemens was tot het volk te spreken.”

Ds. Crol wijst er vervolgens op, dat zaterdagavonds reeds aan Ds. Scholte was verteld, dat de Burgemeester van

Gameren het voornemen had „om desnoods zijne prediking met geweld te beletten”. Ds. Scholte liet zich echter niet afschrikken door de aanwezige dragonders, die bij het huis van Van de Werken patrouilleerden. „Ten half 10 ure (aldus de brief van Ds. Crol) besteed hij in volle kostuum zijnen wagen, en gaf na het uitspreken van een kort gebed het psalmgezang op”. De burgemeester en de luitenant van de dragonders verzochten Ds. Scholte niet te gaan preken, maar deze ging daar niet op in. Hij wees er op, dat er niets onrechtmatig zou gebeuren. Het is wel leuk even te vermelden, dat later twee burgemeesters leden van de gereformeerde kerk in Gameren waren, nl. Van Willigen uit Haften en Hobo uit Gameren.

Over de gebeurtenissen van die zondag schreef mevr. Scholte de volgende dag een uitvoerige brief aan haar moeder. Ik neem een gedeelte over:

„Zondagmorgen verschenen ook werkelijk de dragonders van Bommel, gedeeltelijk te voet, gedeeltelijk te paard, misschien 90 of 100 man; op den bestemden tijd gingen wij naar de plaats, het was in een boomgaard, daar was een boerenwagen gebracht voor den Ds. zooals gewoonlijk; juffrouw Hasselman (uit Poederoyen – v.W.) en ik zaten achter Ds. op den wagen, en achter ons zaten ook nog menschen; wij hadden gebeden en gezongen, toen de Burgemeester kwam vergezeld van den Luitenant, en vroeg aan den Ds. wie hij was, en of de vergadering op zijnen last daar verzameld was, en verzocht toen de menigte uiteen te gaan en rustig tot hunne woningen terug te keeren, opdat hij niet genoodzaakt zou zijn strengere maatregelen te nemen. De Ds. vatte het woord op, en bewees den Burgemeester, dat de wet op deze vergadering niet toepasselijk was, en ook dat wij daar niets kwaads bedoelden, maar integendeel alleen daar waren gekomen om God in waarheid te dienen, ook naar het bevel des Heeren de onderlinge bijeenkomsten niet mochten nalaten, en verzocht den Burgemeester daarbij tegenwoordig te willen blijven om te hooren wat er gebeurde, en dat hij het krijgsvolk, dat nu tegenwoordig was, rondom de menigte mocht scharen, opdat de kwaadwilligen, die er ook in menigte waren, verhinderd mochten worden om wanorde te stichten. De Burgemeester hield zich maar alleen daaraan, dat hij zijnen last, door den Gouverneur hem opgelegd, moest volvoeren en na veel woordenwisseling zeide de Ds. hem eindelijk: als wij eenmaal in de dag des oordeels voor Gods rechterstoel zullen moeten verschijnen, dat het ons dan niet zou verontschuldigen met te zeggen: ik heb dien last van den Gouverneur ontvangen.”

Hier onderbreken we de brief van mevr. Scholte. De volgende keer verder.

Een vrouw in het ambt

Wij hebben een lieverd van een domineesvrouw. Deze maand is ze vijftientwintig jaar in het ambt.

Op haar huwelijksdag voor het leven bevestigd („Kind, waar begin je aan”, denk je dan), begeleidde ze als een trouwe prinses-gemalin haar bedienaar van het Woord. Zijn schaduw aan zijn rechterhand. Gods rakelingse nabijheid in zijn tegenbeeld. Dubbelgestalte. Tweeëenheid. Hij is in haar pas wie hij is.

Ik heb in mijn jonge jaren een domineeske gekend die me toen ik, nadat ik een week – wel... niet... wel... – knooptes had geteld, eindelijk onder aan de trap binnen bij de dominee was beland, vroeg of ik m'n voeten wel had geveegd. Het is op een onnozel kletspraatje uitgelopen daarboven. M'n levensprobleem zat opgevouwen in de binnenzak van het colbert waarin ik me voor de gelegenheid had verkleed. Hij zal gedacht hebben: „Waar komt die knul mijn kostbare tijd mee verdienen?”, want het was in de drukke jaren van schorsen en vergaderen – en daar kón hij wat van! En ik dacht: „Hoe kom ik hier heelhuids uit?” Beneden aan de trap stond opnieuw mevrouw. Het kostte me weinig moeite haar te passeren, en op haar mat heb ik het laatste stof van mijn schoenen gestampt.

Een domineesvrouw is de inleiding op de predikant. En de slotsom. Zijn proloog en zijn amen. Voor haar geeft hij zich bloot. In haar spiegel ziet hij de gemeente – en ziet de gemeente hem. Zij overheert zijn preek. Door haar wordt hij uitgeveterd of gesticht. Zij schraapt en onderstreept. Zij plaatst de accenttekens.

Zij schat zijn ware vroomheid in. Zij geeft hem haar zegen. Zij hoort de leegtes in zijn preek. Zij zit met het zweet in de handen in de kerk als hij weer eens te weinig tijd heeft gehad en het Woord in een decimale verdunning in woorden is opgeklopt. Veel schuim en weinig boodschap. Zij heeft, om de schade zoveel mogelijk te beperken, zijn pak nog maar eens extra opgeperst. Ze heeft het witte boord gestreken. Zij heeft de das gestrikt. Hij maakt de show, maar voor haar staat hij voor aap.

Ze zit vanmiddag voor me in de kerk. Bijna de helft van haar ambtstermijn heeft ze aan onze gemeente besteed. Als een blonde, nog jonge vrouw kwam ze bij ons binnen. Elke zondagochtend gehaast en op het nippertje, zij en haar kwartet natbeplakte koppies plus één paardestaart – háár paardestaart, van vroeger. Alles snel bijeengekamd na een hap-slik-ontbijt en een jachtig stukkie bijbel. Pa alvast met de preek vooruit. Kloek met vijf kuikens, wadend door het middenpad en op een rij gezet langs de open vijver vooraan om voorbeeldig op te zien en stil te zitten, vanaf het votum tot aan de ene pepermunt en van de pepermunt tot aan het amen. Dan waren de haren intussen gedroogd en weer spannend wild gaan staan.

Haar gouden haren werden na haar koperen feest verzilverd – ik denk dagelijks één –, gewisseld tegen de koers van de dag binnen de gemeente. Wij noteren ootmoedig haar verlies en onze winst. Wij met ons geroddel en gekonkel. Wij met ons kleingeloof. Ze heeft aan onze ziekten meegeleden. Ze heeft in onze smarten meegeleefd. Ze heeft met ons meegebeden. Midde-

lares. Jukgenoot van haar man. Navolgstster van haar Heer. Ze is aan ons grijs geworden.

Nu zit ze voor haar gemeente uit alleen op de voorste rij. Haar kinderen zijn groot geworden. Ze ziet bemoedigend naar de kansel op. Ze weet wat er komt. En ze luistert nauwlettend met ons oor.

Ze zal het niet leuk vinden dat er zo op haar wordt gelet. Ze zal het niet leuk vinden als er zo over haar wordt gepraat. Niets laten merken dus. Ssssstt! We hebben niks gezien. Ik heb niks gezegd.

Dit artikel schreef Mance ter Andere in het reformatisch opinieblad: 'KOERS'. Het laat ons duidelijk zien hoe belangwekkend de functie van de predikantsvrouw is. Het lijkt mij goed elkaar eraan te herinneren, dat ook de vrouw van de dominee een plaats moet hebben in onze gebeden. Zó alleen kan ze door de kracht van de Heilige Geest haar man (en eventueel haar kinderen) en de gemeente tot rijke zegen zijn!

Enschede,

O. Mooiweer

discriminatie

Een gitzwart kind trekt mij, wildvreemde man, aan 't windjack. In zijn knuistje een banaan en drie jaar oud. Kijk, ik mag ruiken aan zijn mouw waarop zo'n kotomissie van een oma odeklonje heeft gedaan! Zoveel vertrouwen op dat smoeltje kan nog in geen jaren stuk, maar meer nog dan ontroerd voel ik mij machteloos daar staan.

Want in de pijn waarmee ik achterblijf, zie ik hetzelfde kind, dan vijftien jaar: een nurkse afweerhouding in zijn lijf, een stugge mond en stuurse blikken waar hij mens en wereld om zich heen mee keurt.

Wat is er in die twaalf jaar toch gebeurd?

Leendert J. v.d. Hengel
uit: Recent (Merweboek, Sliedrecht)

Opbouwend?

U weet vast wel iemand die een abonnement zou 'moeten' hebben op OPBOUW.

Als u hier een naam en adres invult sturen wij een proefnummer.
(U mag ook bellen: tel. 010-4550802)

Naam:

Straat:

Postcode:

Woonplaats:

Sturen naar:

Administratie Opbouw
Postbus 84183
3009 CD Rotterdam

Ontvangen

Fides Quadrat Intellectum, Almanak 1992

238 blz., f 19,50
Uitg. Corpus Studiosorum in Academia Campensi "FQI", Kampen
Besteladres: Adm. Almanak, Broederweg 15, 8261 GS Kampen, tel. 05202-22565

P.L. Los, Onder anderen.

Zes pastorale lezingen.
Serie: Pastoraal Perspectief.
88 blz., f 11,25
ISBN 9060479610
Uitg. Oosterbaan & Le Cointre, Goes

Ir. J. van der Graaf (red.), Depressiviteit en christelijk geloof.

(Reformatie Reeks)
101 blz., f 21,50
ISBN 902971087x
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Die al wat leeft bemint; Notities bij het vraagstuk van de bescherming van het leven.

95 blz., f 21,50
ISBN 9092426661
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Rika Vlieg (tekst) en Alan Parry (illustraties), Bijbelverhalenboek.

206 blz., f 49,50
ISBN 902426619x
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Dr.W. van 't Spijker, drs.J.N. Noorlandt, ds.H. v.d. Schaaf (red) Een eeuw christelijk-gereformeerd;

Aspecten van 100 jaar Christelijke Gereformeerde Kerken.
348 blz., f 50,-
ISBN 9024266386
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Prof. dr. K. Runia e.a., Evangelisch en gereformeerd: verkenning en herkenning.

37 blz., f 5,95
ISBN 908010471x
Uitg. Evangelische Alliantie, Driebergen
Besteladres: EA, Driebergen, tel. 03438-13693 (verzendskosten: f 2,-)

Dr. J. Stolk (eindred.), Met vallen en opstaan ...

(Serie: Christelijke opvoeding)
143 blz., f 24,50
ISBN 9050302645
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

T.D. Bouma, Wegwijs in de Reformatie;
Gerard Verstege uit Garderen over de juiste geloofskeus.
(RB-serie 1992 nr. 3)
208 blz., f 26,50
ISBN 9060479637
Uitg. Oosterbaan en Le Cointre, Goes

Marieke Roggeveen, Lotje.

(jeugdboek)
62 blz., f 14,90
ISBN 9029710578
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. W. Aalders, Antwoord op de Godsverduistering;

Het christelijk geloof in gesprek met Joden, Grieken en atheïsten
210 blz., f 34,90
ISBN 9029710837
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

George Brucks & Piet van Midden, Plezier beleven aan de kerk;

Over het werven, motiveren en vasthouden van vrijwilligers in de gemeente.
116 blz., f 19,90
ISBN 9024268087
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Dr. W.H. Velema, Een levende gemeente;

met het oog op gemeenteopbouw.
144 blz., f 19,90
ISBN 9029710845
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. J. Douma, Christelijke levensstijl.

(Serie: Ethische bezinning)
212 blz., f 29,50
ISBN 906651132x
Uitg. Van den Berg, Kampen

Dr. W. Verboom, Een gids voor het leven;

De Heidelbergse Catechismus eenvoudig uitgelegd.
(Serie: Reformatie Reeks) (twee delen)
380 blz., f 59,-
ISBN 9029711019
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. A.N. Hendriks, Vertrouwelijke omgang;

Pastorale meditatie over een twaalf-tal psalmen.
117 blz.; f 27,50
ISBN 9066511486
Uitg. Van den Berg, Kampen

Dr. J. Douma (met een bijdrage van drs. J.P. Lettinga), De tien geboden;

Handreiking voor het christelijk leven. (Ethische Bezinning deel 2, 3 en 4)
534 blz., f 42,50
ISBN 9066511516
Uitg. Van den Berg, Kampen

J.H. Veeffkind, Blikopener voor een bekeken zaak;

Schetsen bij Openbaring. (Hulp bij Bijbelstudie 30)
39 blz.

ISBN 9060647912
Uitg. St. Ned. Geref. Jeugdwerk ism.
Buijten en Schipperheijn, Amsterdam

Kerstnummer Elisabethbode.
**Prijs: f 1,50 en lager, afhankelijk van
aantal**
Uitg. St. Elisabethbode, Ruurlo

Casper Koolsbergen,
Gebied uit Joegoslavië;
dagboek uit een uiteengevallen land.
96 blz., f 15,75
ISBN 9051940882
Uitg. Van Wijnen, Franeker
(is inmiddels verschenen of verschijnt
binnenkort)

Floris Olthof e.a.,
Wat beweegt ze?
Vijf gemeenteleden over hun geloof.
19 blz., f 1,50
Uitg. Evangelisatiecommissie NGK,
Zoetermeer.
(Bestellen bij A.J.J. Bos, Bergse Maas
29, 2641 VV Pijnacker)

Kerknieuws

Regionale ontmoetingsdag 1992 in Assen

Op **zaterdag 31 oktober a.s.** zal DV de 11e ontmoetingsdag worden gehouden die wordt georganiseerd door de Regionale Kontaktcommissie van Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde kerken in het noorden van het land.

Het thema van de dag is deze keer **'geloofsoopvoeding'**. De bespreking van dit onderwerp zal worden ingeleid en begeleid door zr H(ermine) de Rijk uit Culemborg, werkzaam bij de Stichting voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (STAGG) (voorheen de Stichting Jeugdzorg en maatschappelijk werk) en door ds A. Broersma uit Lelystad, directeur van de Christelijke Scholengemeenschap 'De Brug', belast met o.m. het pastoraat.

Het is de bedoeling, dat het thema 'geloofsoopvoeding' zodanig wordt benaderd, dat een drietal raakvlakken aan de orde komen t.w. het gezin, de school en de kerk. De ontmoetingsdag wordt gehouden in **de Beth-El-kerk te Assen, Groningerstraat 14. De aanvang is 10.00 uur** (vanaf 9.30 uur is er koffie). Tussen de

middag wordt er voor broodjes gezorgd. Ook is er een muzikaal intermezzo.

De dag zal worden afgesloten met een korte gebedssamenkomst, die zal eindigen om ± 15.30 uur.

Nadere informatie is te verkrijgen bij de beide leden van de commissie van voorbereiding t.w. ds A. Dingemanse tel. 05920-41997 en T. Meints, tel. 05920-50105. U bent van harte welkom op 31 oktober a.s.!

Parkeren is mogelijk in de parkeergarage aan de Poststraat achter het kerkgebouw.

Centrale Diaconale Conferentie

Wij herinneren u aan de in het vorige nummer van 'Opbouw' aangekondigde conferentie, welke zal plaats hebben in Bunschoten-Spakenburg op zaterdag 7 november a.s.

Voor meer gegevens wordt verwezen naar de rubriek 'Kerknieuws' in het nummer van 9 oktober jl.

Ned. Geref. Kerk van Amsterdam-Centrum

Waarschijnlijk zullen er ook dit jaar weer een aantal jongelui naar Amsterdam of directe omgeving zijn verhuisd vanwege studie of werk.

Misschien zul je voorlopig lid willen blijven in eigen gemeente.

Toch zouden wij het als gemeente van Amsterdam-C. op prijs stellen wanneer wij van je aanwezigheid hier op de hoogte zijn.

Wellicht kunnen we wat voor elkaar betekenen.

Onze scriba is:

G.H. Breukelaar, Ceintuurbaan 175'',
1073 EJ Amsterdam,
tel.: 020-6 765 737.

Eventueel kun je het ook via je eigen kerkeraad of ouders doen.
Graag tot ziens!

Studeren? Bestudeer eerst onze studiegids

De Evangelische Hogeschool heeft een prima propedeuse-opleiding voor mensen die gaan studeren aan hogeschool of universiteit. Het zogenaamde EH-Basisjaar. Een jaar waarin met bijbelse vorming en praktische vaardigheden een fundament voor je leven wordt gelegd.

Meer weten? Vul de bon in!

Ja! Stuur mij de studiegids.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Bon opsturen naar:
EH, Postbus 957, 3800 AZ Amersfoort

**evangelische
hogeschool**

15 jaar principiële kwaliteit

Contact Orgaan
Gereformeerde
Militairen en
Alleenstaanden

Secr. H.J. Bosch
Walkottelanden 40
7542 MR Enschede
Tel. 053-762272
Giro 1378982 t.n.v.
Cogma Enschede

COGMA

is het samenwerkings-
verband van de
Ned. Geref. Kerken en
de Chr. Geref. Kerken

Secr. H. Westra
Gronausestraat 186
7533 BS Enschede
Tel. 053-313500

*In militaire dienst? Bij de koopvaardij? Bij de V.N. in de Sinai?
Bij de Nato in Duitsland, België of Denemarken?
Op de Antillen? „In de Golf” in het Midden-Oosten?
voorm. Joegoslavië, Cambodja en Angola?*

COGMA LEGT CONTACTEN VOOR U

Er verblijven tientallen gezinnen en alleenstaanden van onze kerken overal ter wereld. Waarschijnlijk ook niet veraf van u of uw familieleden.

**WAAR BENT U, WAAR IS UW FAMILIE.
LAAT DIT AAN COGMA WETEN, NEEM CONTACT OP MET ONS.
COGMA UW VRIEND IN DE VREEMDE.**

Er zijn zaken die je als reformatorische kerken best samen kunt aanpakken. Een voorbeeld hiervan is het COGMA-werk. Sedert 1972 is er een samengaan tussen Ned. Geref. en Chr. Geref. Kerken. In okt 1992 bestaat het COGMA 30 jaar. We hebben 2 voorzitters, nl. Ds. J. Goudzwaard, oud-legerpredikant Ned. Geref. en Drs. H.J. Selderhuis, Chr. Geref. predikant te Zwolle.

Om te profiteren van onze activiteiten heeft u echt niet tot de hiervoor genoemde kerken te behoren. We betrekken alle belangstellenden, zelfs ook alleenstaande burgers in het buitenland gaarne in ons werk. Ook u kunt meeprofiten b.v. door het laten toezenden van goede lectuur. Maak er gebruik van. We zijn graag tot uw dienst.

COGMA

- * verstrekt u adressen van „medeverstrooiden”
- * zendt u lectuur
- * verstrekt u cassettebanden met kerkdiensten
- * bezoekt u waar mogelijk in ieder geval in West-Duitsland

Regio Utrecht

Wij citeren uit het kort verslag van de vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken in de regio Utrecht op 10 september 1992 te Breukelen.

De Kerken van Breukelen en Utrecht hebben regio contracta gehouden en een goed getuigenis opgesteld van Ds. F. Gerkema, i.v.m. zijn vertrek naar de kerk van Groningen.

In verband met zijn aanvraag voor preekconsent wordt br. C.T. de Groot geëxamineerd.

Alle vereiste stukken zijn aanwezig. Br. De Groot houdt zijn preekvoorstel over Amos 3: 1-8. Na bespreking hiervan besluit de vergadering het examen voort te zetten.

Ds. F.R. Bruintjes stelt vervolgens vragen inzake kennis en inzicht in de Heilige Schrift, waarna ds. H. de Jong br. De Groot ondervraagt n.a.v. de artikelen 8-11 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, zondag 10 van de Catechismus en hoofdstuk 2 van de Dordtse Leerregels.

Na kort beraad wordt medegedeeld dat de vergadering in volle vrijmoedigheid heeft besloten br. C.T. de Groot preekconsent te verlenen.

Nadat br. De Groot zijn instemming heeft betuigd met de drie formulieren van enigheid feliciteert ds. Mudde hem en wordt hem door de vergadering Ps. 119: 28, 17 en 18 toegezongen.

Nieuws uit de kerken:

Baarn meldt dat ds. J.A. de Vries te Culemborg consulent zal zijn de komende tijd. Ds. Eikelboom zal consulent zijn voor Bilthoven.

Het preekconsent van br. A. Oelen wordt beëindigd, behoudens enkele lopende afspraken. Andy Beeftink te Zeist is bereid op verzoek catechisaties te geven.

Ned. Bijbelgenootschap

Dhr. J.H. Bosman in bestuur NBG gekozen

Tijdens de algemene vergadering van het Nederlands Bijbelgenootschap op zaterdag 12 september in Harderwijk is dhr. J.H. Bosman uit Hazerswoude tot lid van het algemeen bestuur gekozen.

Dhr. Bosman is commercieel medewerker en bekleedde diverse kerkelijke functies in de Nederlands Gereformeerde Kerken. Hij is reeds vele jaren vrijwilliger van het Nederlands Bijbelgenootschap, onder meer als voorzitter van de NBG-afdeling Zoetermeer en als lid van het hoofdafdelingsbestuur Zuid-Holland-Noord.

Het Nederlands Bijbelgenootschap zet zich in voor het vertalen, uitgeven en verspreiden van de bijbel. Ook het bijbelgebruik wordt waar mogelijk bevorderd. Daarnaast draagt het NBG bij aan het bijbelwerk in andere landen, daartoe in staat gesteld door zo'n 390.000 leden en giftgevers.

Najaarsconferentie 'Evangelie en Moslims'

De Stichting Evangelie en Moslims, waarin GZB, IZB, Chr. Geref. Kerken, Morgenlandzending en Nederlands Gereformeerde Kerken participeren, hoopt op zaterdag 21 november 1992 haar jaarlijkse conferentie te houden. De bijeenkomst staat in het teken van de tweede generatie migrantenjongeren in Nederland.

De dag begint met een bijbelstudie van drs. J.M. Mudde, bestuurslid van de stichting. Daarna zal drs. J. Beukema, oud-medewerker van de stichting en nu evangelist in Rotterdam-Delfshaven, een referaat houden over 'Migrantjongeren: geloven ze (het) wel?'. Hij zal vooral aandacht besteden aan de geloofsbeleving van islamitische jongeren.

's Middags zijn er keuzeprogramma's over:

- politie en buitenlandse jongeren;
- het wat, hoe en waarom van kinderwerk in Antwerpen;
- open huis voor jongeren in een oude stadswijk;
- het leren van Turkse en Arabische liederen.

De conferentie wordt gehouden in de Chr. Geref. Ichthuskerk, Grote Haag 154, Amersfoort van 10.00 tot 15.30 uur. Er is een uitgebreide boekentafel. Aan het bijwonen van de conferentie zijn geen kosten verbonden. Wel dient men zelf een lunchpakket mee te nemen.

Voor informatie en aanmelding: 'Evangelie en Moslims', Joh. van Oldenbarneveldtlaan 10, 3818 HB Amersfoort, tel. 033-611949.

Zojuist verschenen het Filippus

DAGBOEK 1993

Elk jaar wordt uitgezien naar dit Dagboek. Ook nu is de belangstelling weer groot. Bestel daarom spoedig.

Prijs f 12,10, excl. portokosten.

De 3e druk van de toelichting op het Onze Vader, geschreven door de predikanten L. Raven en A. Nagelkerke, onder de titel

Het volmaakte gebed

is nu verschenen.

Dit boekje is speciaal geschreven voor het catechetisch- en Godsdienstonderwijs. Bij de start van het nieuwe seizoen bijzonder aanbevolen.

Prijs f 8,25

U kunt bovenstaande uitgaven bestellen bij FILIPPUS – Postbus 3052 – 6802 DB Arnhem. Telefoon 085 - 514340

**WOORD
& DAAD**

*Wel eens aan
financiële adoptie
gedacht?*

BON

- ☐ Ja, ik wil voor 40,— per maand sponsor worden van een Derde Wereld-kind, waardoor het eten, kleding en christelijk onderwijs ontvangt. Stuur mij foto en gegevens van het kind.
- ☐ Graag eerst meer informatie (01830-24288)

Naam _____

Adres _____

Woonpl. _____

Zenden aan: Woord en Daad, postbus 560, 4200 AN Gorinchem

*„Want wij weten, dat, indien de aardse tent, waarin wij wonen, wordt afgebroken, wij een gebouw van God hebben, in de hemelen, niet met handen gemaakt, een eeuwig huis.”
(2 Korinthe 5 : 1)*

Na een ernstige ziekte, werd door de Heere tot Zich geroepen, onze geliefde zuster, schoonzuster, tante en nicht

JOHANNE J. DEN OUDEN-SCHÜÜRMANN

sinds 26 juli 1980 weduwe van **ds. Johannes den Ouden**
* 3 januari 1909 † 14 oktober 1992

4444 Bad Bentheim (Dld.) Dr. Gerda Richter-Schüürmann
Gartenstraße 13: Dr. Gerhard Richter

4430 Steinfurt-
Burgsteinfurt (Dld.) Dr. Gerhard Schüürmann
Droste-Hülshoffstraße: Annelore Schüürmann-Hummel

4460 Nordhorn (Dld.) Marchina Kl. Brookhuis-Kloosterman
Westerwaldstraße 19: Gustav Kl. Brookhuis

6706 HH Wageningen
Van 't Hoffstraat 35: Hermanna den Ouden

1403 TN Bussum
Karel Doormanlaan 62: Tini den Ouden-Mous

7462 EG Rijssen
Zuiderstraat 41: Klazien en Herman de Goeijen

14 oktober 1992
Esstraat 183, 7462 EG Rijssen

De begrafenis heeft plaatsgevonden op maandag 19 oktober te Rijs-
sen.

Op 6 oktober vierden wij dat onze ouders

WIM VAN DER LINDE

en

HANNY VAN DER LINDE-REITSEMA

vijfentwintig jaar getrouwd zijn.

Wij danken God hiervoor en hopen dat Hij ze nog lang zal sparen.

De kinderen: Roelof
Henk
Carien en Menno
Jan Willem
Peter

HUIS OP DE BERG

MAAKT UW VAKANTIE IN ISRAEL ONVERGETELIJK!

Een gastvrij nederlands christelijk centrum in Jeruzalem, dicht bij de oude stad.

Ruime kamers met douche en toilet.

Een jeugdaccommodatie.

Een gezellige tuin en een prachtig uitzicht op Jeruzalem en de heuvels.
Nederlandse leiding, die excursies organiseert naar o.a. Tiberias, Jeri-
cho, de Dode Zee, Massada, Qumran.

Huis op de Berg een fijne thuisbasis in Israël, ook tijdens de kerstdagen.

Inlichtingen en reserveringen:

Gezellenstraat 21, 3861 RD Nijkerk.

Telefoon 03494-58839 (ma t/m vr. 9-16 uur)

**DE WERELD
DRAAIT TOCH WEL
DOOR.**

**MAAR WAAR STAAT
UW KRANT BIJ STIL?**

Het nieuws, de kranten, de dingen van de dag. De wereld draait wel door; zelfs al zou je er niet over schrijven. Maar waar staat uw krant bij stil?

Persvrijheid? Prima. Het Nederlands Dagblad neemt die vrijheid. Maar gebonden aan de Bijbel. Verbonden met mensen die daarnaar willen leven.

Een complete krant. Met het dagelijks nieuws. Veel ruimte voor religie en kerk. Constructief commentaar. Een gereformeerde ochtendkrant: scherp en schrap.

Wat denkt u van een vergelijkend waarden onderzoek? Neem, lees, proef en beproef. Een proefabonnement kost maar 13,-.

Dan vindt u het Nederlands Dagblad vier weken lang, trouw bij u aan het ontbijt.

DE WERELD OP WAARDE

EEN KRANT LEER JE LEZEND PAS KENNEN.

Daarom neem ik een proefabonnement op het Nederlands Dagblad: vier weken lang thuisbezorgd voor 13,-. Ik betaal pas als ik uw acceptgiro heb ontvangen.

NAAM _____

ADRES _____

PC/WOONPLAATS _____

TELEFOONNUMMER _____

Stuur deze coupon in een envelop naar het
NEDERLANDS DAGBLAD, Antwoord-
nummer 1004, 3770 VB Barneveld. Een
postzegel is niet nodig. Of bel voor een
proefabonnement: **03420-10720.**

Nederlands Dagblad
Gereformeerd gezinsblad

